

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Astos Zokaitytės,
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

**Magistro darbas
EB konkurencijos taisyklių taikymas veiksams, ribojantiems
paralelinę prekybą**

Vadovas: asist. M. Juonys
Recenzentas: asist. J. Truskaitė

Vilnius 2008

TURINYS

I.	IŽANGA	2
II.	PARALELINĖ PREKYBA IR JOS VIETA KONKURENCIJOS TEISĖS TIKSLŲ SCHEMOJE.....	5
	1. Paralelinės prekybos samprata.....	5
	2. EB konkurencijos teisės tikslai ir jų vystymasis.....	12
III.	81 STRAIPSNIO 1 DALIES TAIKYMO VEIKSMAMS, RIBOJANTIEMS PARALELINĮ PREKYBĄ, SĄLYGŲ PROBLEMATIKA.....	24
	1. 81 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygos.....	24
	2. Susitarimai, turintys tikslą riboti konkurenciją.....	25
	3. Veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą, teisinio reguliavimo alternatyvos.....	32
	3.1. Pirmoji alternatyva	32
	3.2. Antroji alternatyva	33
	3.3. Trečioji alternatyva.....	34
	3.4. Ketvirtoji alternatyva	34
	3.5. Penktoji alternatyva	35
	3.6. Tinkamiausias paralelinės prekybos ribojimo reglamentavimo modelis.....	38
	4. Susitarimai, kurių pasekmė yra konkurencijos ribojimas	39
IV.	IŠVADOS	51
V.	LITERŪROS SĄRAŠAS.....	53
	1. Teisės aktai.....	53
	2. Specialioji literatūra	53
	3. Praktinė medžiaga	58
VI.	SANTRAUKA	61
VII.	SUMMARY	62

I. IŽANGA

Darbo aktualumas. Klausimas ar paralelinė prekyba yra naudinga ir kaip turėtų būti traktuojami paralelinį importą ribojantys veiksmai, buvo keliamas ne vieną kartą, o diskusijos šiuo klausimu tebevyksta ne tik vietiniu ar regioniniu, bet ir tarptautiniu mastu. Iki 2006 metų tiek Europos Komisijos (toliau – Komisijos), tiek ir Europos Bendrijos teismų praktika rodė vienareikšmį požiūrį į Europos Bendrijos (toliau – EB) steigimo sutarties 81 straipsnio ginamas vertybes bei šio straipsnio taikymo sąlygas. Tačiau keičiantis teismų praktikai tapo nebeaišku, kokius veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą galima būtų laikyti turinčiais tikslą riboti konkurenciją, o kuriais atvejais reikėtų atlikti išsamią ekonominę analizę ir įrodyti, kad veiksmai turi konkurencijos ribojimo padarinius, kokioms konkurencijos teisės saugomoms vertybėms EB teikia pirmenybę bei kokie veiksniai įtakoja konkrečios konkurencijos politikos pasirinkimą. Šių problemų išanalizavimas ir sprendimo būdų pateikimas yra būtini ne tik teorijai, bet ir praktikai. Teoriniu aspektu „konkurencijos ribojimo“ sąvokos apibrėžimas, bei nedviprasmiškų 81 straipsnio taikymo sąlygų nustatymas svarbus ne tik EB teisės vystymuisi. Priėmus Tarybos reglamentą Nr. 1/2003, valstybių narių konkurencijos institucijos ar nacionaliniai teismai, taikydami nacionalinius konkurencijos įstatymus susitarimams, kurie gali paveikti prekybą tarp valstybių narių, įpareigoti taikyti ir 81 straipsnio nuostatas. Taigi konkurencijos ribojimo sąvoka tapo svarbi ir Lietuvos teisės aiškinimui bei vystymuisi. Šis klausimas tampa aktualus ir praktikoje bandant pritaikyti individualiąją išimtį pagal EB steigimo sutarties 81 straipsnio 3 dalį, siekiant nustatyti kiekvienos šalies įrodinėjimo pareigą ir sustiprinant asmenų teisėtų lūkesčių principą.

Darbo tikslai ir objektas. Darbo objektas yra paralelinės prekybos ir jos teikiamos naudos ir neigiamų padarinių atsiradimo galimybių įvertinimas, EB konkurencijos taisyklių prasmės ir taikymo sąlygų veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą, išanalizavimas, EB institucijų požiūrio į veiksmus, ribojančius paralelinį importą, vystymosi nagrinėjimas ir santykio tarp 81(1) ir 81(3) straipsnio dalių analizavimas. Darbe siekiama įvertinti kaip paralelinė prekyba įtakojo EB steigimo sutarties 81 straipsnio interpretavimą ir pateikti pasiūlymus kaip šis interpretavimas gali būti tobulinamas. Pagrindinis darbo tikslas yra problemos, susijusios su EB steigimo sutarties 81 straipsnio viena iš taikymo prielaidų – paralelinės prekybos trukdymu, ribojimu ir iškraipymu, išanalizavimas bei iškeltos problemos galimų sprendimo būdų pateikimas. Derėtų pažymėti, kad darbe nebus aptariamos veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą,

rūšys, paralelinės prekybos ryšys su intelektinės nuosavybės teisėmis ar laisvu prekių judėjimu, bei kitos EB steigimo sutarties 81 straipsnio taikymo sąlygos, kaip antai, atitinkamos rinkos apibrėžimas, ūkio subjekto ar asociacijos identifikavimas, rinkos galios nustatymas. Kadangi šie klausimai yra plačiai išnagrinėti teisinėje literatūroje¹ ir tai nėra darbo objektas, jų analizavimas nebūtų tikslingas. Reikėtų paminėti, kad ūkio subjektams, ribojantiems paralelinę prekybą ir tenkinantiems visus būtinus reikalavimus, gali būti pritaikytas EB steigimo sutarties 82 straipsnis. Tačiau šiame darbe minėta situacija nebus nagrinėjama, nes pažodinis ir loginis temos aiškinimas nukreipia analizę į ūkio subjektų veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą, bet ne ūkio subjektų piktnaudžiavimą.

Tyrimo metodai. Analizuojant paralelinės prekybos ribojimą, kaip vieną iš EB steigimo sutarties 81 straipsniui taikyti būtinų sąlygų, buvo panaudotas loginis ir sisteminis metodai. EB konkurencijos taisyklių, Komisijos išaiškinimų ir EB teismų priimtų sprendimų sisteminė analizė padėjo atkleisti vienos iš būtinų taikyti 81 straipsnio nuostatas veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą, prielaidų problematiką ir logiškai įvertinus jos aspektus, pateikti galimus sprendimo variantus. Vertinant paralelinės prekybos teikiamą naudą ir neigiamų pasekmių atsiradimo galimybes, analizuojant Komisijos ir EB teismų sprendimus bei nacionalinių valstybių narių konkurencijos institucijų atliktus tyrimus, lyginamos mokslininkų pozicijos ir pateikiami šių pozicijų įvertinimai. Lyginamasis metodas taip pat panaudotas siekiant atskleisti Komisijos ir EB teismų skirtingas pozicijas vertinant veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą, pobūdį.

Šaltiniai. Nagrinėjant pasirinktą tyrimo objektą, analizuojami EB teisės aktai, EB institucijų priimti sprendimai, EB valstybių narių nacionalinių teismų ir konkurencijos institucijų pozicijos klausimais, susijusiais su paralelinės prekybos ribojimu. Naujųjų valstybių narių nacionalinių konkurencijos institucijų atsakymai į individualius paklausimus padėjo tiksliai atskleisti konkurencijos teisės pažeidimų, pasireiškiančių paralelinės prekybos ribojimu, skaičių. Analizuojant paralelinės prekybos teikiamą naudą

¹ Pavyzdžiui, KEELING, D. T. *Intellectual Property Rights in EU Law*. S. 1: Oxford University Press, 2003; STOTHERS, CH. Parallel Trade and Free Trade Agreement. *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2006: Oxford University Press, vol. 1, no. 9; RYAN M. *Gray Markets, Intellectual Property Rights, and Trade Agreements in the International Marketplace*. [Atlanta, USA]: s.n., 2006; MASKUS, K. E.; ir CHEN, Y. *Vertical Price Control and Parallel Imports*. [USA]: Blackwell Publishing, 2004; HAYS, T. *Parallel Importation under European Union Law*. London: Sweet and Maxwell, 2004; PALANGKARAYA A.; YONG J., *Parallel Imports, Market Size and Investment Incentive*. [Melbourne]: The University of Melbourne, 2006; AOYAGI, Y. *Free movement Rules and Competition Law: Regulating the Restrictions on Parallel Importation of Trade Marked Goods*. [Tokyo]: Institute of Intellectual Property, 2007. SKERSYTĖ I. *Vertikaliųjų susitarimų reguliavimas pagal EB konkurencijos teisę*: magistro darbas. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto civilinės teisės ir civilinio proceso katedra: 2006, Reg. Nr. 81; LIUKAITYTĖ, J. *Paralelinis importas ir intelektinės nuosavybės teisės*: magistro darbas. Vilniaus universitetas Teisės fakultetas civilinės teisės ir civilinio proceso katedra: 2006, Reg. Nr. 42.

ir neigiamus padarinius vartotojų gerbūviui, didelę įtaką padarė kritiškos ekonomisto Rey P., bei Ekonominio bendradarbiavimo ir vystymo organizacijos (OECD) išreikštos pozicijos dėl vykdomos paralelinės prekybos padarinių. Broberg M., Jakobsen P. S, A. Jones, B. Sufrin, Robertson B. ir Eccles R. pateikti analitiniai vertinimai turėjo lemiamos įtakos 81 straipsnio analizei, problemų, taikant šį straipsnį, identifikavimui ir jų įvertinimui.

Originalumas. Vilniaus universiteto teisės fakulteto civilinės teisės ir civilinio proceso katedroje nuo 2003 metų atlikti ar iki šiol atliekami moksliniai tyrimai bei magistro darbai, rašyti 2001-2007 metais, nenagrinėjo pasirinkto darbo objekto. Nuo 1990 metų minėtoje katedroje apgintose disertacijose ši tema taip pat nebuvo analizuota. Šiuo metu katedroje yra rengiama Truskaitės J. disertacija, tema: intelektinės nuosavybės teisių apsaugos santykis su Europos Bendrijos konkurencijos teise. Tačiau, autoriaus nuomone, šio atliekamo tyrimo objektas lyginant su rengiama disertacija yra originalus tuo, jog darbe nėra analizuojamas intelektinės nuosavybės santykis su konkurencijos teise, bei šio santykio problematika. Paralelinė prekyba yra analizuojama kaip esminis bendrosios rinkos kūrimo elementas, o konkurencijos taisyklių, taikomų veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą, vertinimas atliekamas atsižvelgiant į apibrėžtą paralelinės prekybos sampratą.

II. PARALELINĖ PREKYBA IR JOS VIETA KONKURENCIJOS TEISĖS TIKSLŲ SCHEMOJE

1. Paralelinės prekybos samprata

Paralelinės prekybos apibrėžimas, veikimo mechanizmas ne kartą buvo pateiktas ir analizuotas teisinėje literatūroje. Tokie garsūs mokslininkai kaip David T. Keeling, Christopher Stothers, Thomas Hays, Stefan Szymanski ir Tommaso M. Valletti paralelinę prekybą traktuoja panašiai: situacija, kuomet prekės, teisėtai esančios vienoje valstybėje yra įsigyjamos ir importuojamos į kitą valstybės teritoriją, o paralelinis importuotojas atvežtas prekes reimportuoja atgal į valstybę, kurioje prekės buvo pagamintos ar išleistos į rinką, ar prekės importuojamos į nepaskirtą teritoriją². Kad būtų aiškiau, kaip vyksta paralelinė prekyba, derėtų pateikti pavyzdį: tarkim mėlynų tušinukų gamintojas A iš Prancūzijos, sudaro platinimo sutartį su ūkio subjektu B, kuris įsipareigoja pagal šią sutartį platinti mėlynus tušinukus Prancūzijoje ir Lenkijoje. Atsiranda ūkio subjektas C, kuris nusprendžia atvežtus į Lenkiją tušinukus, reimportuoti atgal į Prancūziją, kadangi Lenkijoje pardavinėjamų tušinukų kaina yra žymiai pigesnė, nei Prancūzijoje. Reikėtų pažymėti, kad tai tik paralelinės prekybos pavyzdys, kuris nereiškia, kad jog šis procesas vyksta būtent tokia schema, tarp tokių subjektų ir tokia seka. Praktikoje paralelinės prekybos schemas dažnai būna daug sudėtingesnės³.

Šiame darbe paralelinė prekyba yra nagrinėjama kitu, nei įprasta aspektu. Kadangi paralelinė prekyba ir jos apsauga yra pagrindinė priemonė, kuri buvo ir vis dar tebėra naudojama EB integraciniam tikslui pasiekti, autoriaus nuomone, svarbiau yra detaliai išanalizuoti šią paralelinės prekybos atliekamą funkciją bei jos įtaką konkurencijos teisės vystymuisi, paliekant paralelinės prekybos, kaip ūkininkavimo būdo, sampratą už šio darbo ribų. Pasirinkimą apibrėžti paralelinę prekybą ir ją analizuoti kaip esminį vieningos rinkos kūrimo įrankį nulėmė keletas priežasčių:

² Žr. KEELING, D. T. *Intellectual Property Rights in EU Law*. S. 1: Oxford University Press, 2003, p. 22-24; STOTHERS, CH. Parallel Trade and Free Trade Agreement. *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2006: Oxford University Press, vol. 1, no. 9; HAYS, T. *Parallel Importation under European Union Law*. London: Sweet and Maxwell, 2004, p. 1-14; SZYMANSKI, S.; ir VALLETTI TOMMASO, M. Parallel Trade, price discrimination, investment and price gaps. In *Journal of Economic Literature (JEL) codes*. 2005.

³ EUROPOS KOMISIJOS 1998 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-306/96, *Javico International and Javoco AG v. Yves Saint Laurent Parfums SA*, (1998), ECR I-01983, paralelinė prekyba vyko iš valstybių ne EB narių į valstybes nares; EUROPOS KOMISIJOS 2003 m. liepos 16 d. sprendimas byloje COMP/37.975 PO/ *Yamaha*, (2003), sutarties sąlyga draudė paralelinę prekybą vykdyti įgaliotiems distributoriams.

1. EB institucijų skiriamas didelis dėmesys integracijos proceso skatinimui ir apsaugai.
2. Vieningos rinkos kūrimo įtaka EB institucijų jau priimtiems ir priimamiems sprendimams.
3. Paralelinės prekybos sureikšminimas ir be galo spartus vystymasis yra ne tik ekonominių, bet ir politinių siekių.

Kiekvieną šių priešasčių reikėtų įvertinti atskirai.

Pirma, yra svarbu, kokią reikšmę valstybių narių integraciniam tikslui bei paralelinei prekybai skiria pati EB ir jos institucijos. EB steigimo sutarties 2 straipsnis skelbia, kad „Bendrija, įkurdama bendrąją rinką... ir ...įgyvendindama bendros politikos kryptis, kelia sau užduotį visoje Bendrijoje panaikinti kliūtis laisvam prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimui tarp valstybių narių“⁴. Sutarties 4 straipsnyje nurodyta, jog „Europos Bendrija, siekdama aukščiau įvardintų tikslų, formuos ekonominę politiką, pagrįstą valstybių narių tarpusavio ekonominės politikos koordinavimu, vidaus rinka, bei bendrų tikslų apibrėžimu vadovaujantis laisvos konkurencijos principu“⁵. Akivaizdu, kad kertinis EB steigimo sutarties tikslas – yra vieningos rinkos sukūrimas. Ši EB tikslą nuolat pabrėžia ir Komisija: „Bendroji rinka dabar svarbesnė nei kada nors. Norėčiau matyti ją stipresnę ir prisitaikiusią prie globalizuoto pasaulio XXI amžiuje“⁶ – teigė Komisijos Pirmininkas. 2007 metų išleistame komunikate⁷ Komisija kaip esminį EB tikslą nurodo – vieningos rinkos egzistavimą, didinantį bendrąjį gerbūvį, mažinantį prekių ir paslaugų kainas bei gerinantį prekių bei paslaugų kokybę. Pabrėžtina, jog konkurencijos teisė turi labai didelę įtaką ir yra be galo svarbi šio tikslo įgyvendinimui. Konkurencijos teisės daromą įtaką integraciniam tikslui galima būtų sąlyginai skirstyti į skatinamąjį ir atgrasantį⁸. Skatinamasis poveikis apibūdinamas kaip prekybos tarp valstybių narių skatinimas, įtvirtinant vienodas rinkos sąlygas. Pavyzdžiui, gamintojas, veikiantis vienoje valstybėje narėje, savo produktų distributoriumi gali paskirti asmenį, veikiantį kitoje valstybėje narėje, taip įeidamas į rinką, be kaštų, kurie galbūt izoliuotą galimybę veikti kitoje valstybėje. Kitaip tariant, gamintojas, norėdamas tiekti produktą į kitą valstybę narę, gali susidurti su įvairiomis kliūtimis, kaip antai specialių leidimų gavimas, prekės marketingas ir kita, kurios apsunkintų ar padarytų įėjimą į rinką neįmanomu. Tuo tarpu

⁴ 1957 m. Europos Bendrijos steigimo sutartis, Roma, OJ, 2006 C 321.

⁵ *Ibid.*

⁶ Europos Komisijos Pirmininko Jose Manuel Barroso 2007 m. balandžio 20 d. kalba. *EU Press Release*. Briuselis.

⁷ Commission Communique. *A Single Market for 21st century Europe*. [Briuselis]: EU Press Release, 2007.

⁸ Žr. WHISH, R. *Competition Law*. Fifth Edition. New York: Oxford University Press, 2005, p. 20-21.

vietinis distributorius gali jau turėti valstybėje narėje išvystytą platinimo tinklą, visas reikiamas licencijas bei reputaciją, reikalingą prekei parduoti. Konkurencijos teisės atgrasinamoji įtaka pasireiškia uždraudžiant veiksmus, kurie dalina EB. Pavyzdžiui, 2000 metais Pirmosios instancijos teismas už veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą ir taip darančius įtaką vieningos rinkos kūrimui, ūkio subjektui paskyrė vieną didžiausių baudų vertikaliųjų susitarimų istorijoje⁹, nepaisant to, kad vėliau sprendimas buvo panaikintas¹⁰. Šią poziciją taip pat sustiprina teisės aktuose, kaip antai: EB steigimo sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairėse¹¹, vertikaliųjų apribojimų gairėse¹², *de minimis* taisyklėse, įtvirtintas požiūris į veiksmus, kurie skaldo rinką – tokie ūkio subjektų veiksmai priskiriami sunkiems konkurencijos teisės apribojimams¹³. Kaip matyti, tiek teisės aktai, tiek ir institucijos, kuriančios, aiškinančios ir taikančios teisę, pripažįsta vieningos rinkos kūrimą kertiniu visos EB tikslu.

Antra, EB institucijų siekis visomis priemonėmis panaikinti barjerus tarp valstybių narių nulėmė kontraversiškai vertinamų sprendimų, tokių kaip *Sandoz*¹⁴, *Consten and Grundig*¹⁵ ir *Ford – Werke AG*¹⁶, priėmimo priežastis. Vienos svarbiausių bylų, turėjusių didelės įtakos aiškinant EB steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalį yra susijusios su paralelinės prekybos ribojimu. Komisija ir EB teismai yra išreiškę vieningą nuomonę dėl ūkio subjektų veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą – rinkos dalijimas yra vienas sunkiausių EB konkurencijos teisės pažeidimų. Tačiau tam tikrais atvejais EB institucijų priimti sprendimai buvo argumentuojami gana neįtikinamai. Tokie sprendimai atrodytų buvo priimti „aklai“ vadovaujantis vieningos rinkos principu, pamirštant ekonominę analizę ar esminį konkurencijos teisės tikslą – vartotojų apsaugą. Šių sprendimų detali analizė ir autoriaus įvertinimai bei pasiūlymai išspręsti minėtą problemą bus pateikti darbo eigoje.

Trečia, visiems yra aišku, kad paralelinė prekyba yra teisėtas ūkininkavimo būdas, nes reimportuojamos prekės yra teisėtos, t.y. jos buvo pagamintos ir išleistos į apyvartą su

⁹ *Ibid.*, p. 20-21.

¹⁰ Pirmosios instancijos Teismo 2000 m. liepos 6 d. sprendimas byloje T-62/98, *Volkswagen AG v Commission* (2000), ECR II-02707. Pirmosios instancijos teismas panaikino sprendimą dėl to, jog buvo neįrodyta, jog buvo susitarimas tarp dviejų ūkio subjektų. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 13 d. sprendimas byloje C-74/04 P., *Volkswagen AG v Commission* (2006), ECR I-06585.

¹¹ Komisijos komunikatas. Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairės (OL, 2004 C 101/08).

¹² Komisijos pranešimas. Vertikaliųjų apribojimų gairės (OL, 2000 C 291/01).

¹³ Komisijos pranešimas dėl nedidelės svarbos susitarimų, kurie nežymiai riboja konkurenciją pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalį (*de minimis*) (OL, 2001 C 368/07).

¹⁴ Europos Teisingumo Teismo 1990 m. sausio 11 d. sprendimas byloje C-277/87, *Sandoz prodotti farmaceutici SpA v. European Commission* (1990), ECR I-00045.

¹⁵ Europos Teisingumo Teismo 1966 m. liepos 13 d. sprendimas sujungtose bylose 56 ir 58-64, *Établissements Consten S.à.R.L. and Grundig-Verkaufs-GmbH v Commission* (1966), ECR 299.

¹⁶ Europos Teisingumo Teismo 1985 m. rugsėjo 17 d. sprendimas sujungtose bylose 25 ir 26/84, *Ford - Werke AG and Ford of Europe Inc. v Commission of the European Communities* (1985), ECR 02725.

prekės ženklo, patento ar kitos intelektualinės nuosavybės turėtojo sutikimu, priešingai nei esant nelegaliai gamybai (padirbinėjimui). Pagrindinės priežastys, kodėl toks ūkininkavimo būdas tapo ypač populiarus, yra kelios: didėjanti globali prekyba, mažėjantys transportavimo kaštai ir greitėjantys informacijos perdavimo srautai, tokie kaip internetas¹⁷. Tačiau pagrindinė priežastis, kodėl paralelinė prekyba yra aktyviai vystoma be abejo, yra ekonominė. Ūkio subjektas gali įsigyti prekę vienoje valstybėje, kurioje ši prekė yra pigesnė ir ją parduoti kitoje valstybėje, kurioje prekės rinkos kaina yra aukštesnė, padengianti ne tik transportavimo kaštus, bet ir leidžianti ūkio subjektui gauti pelno. Iš to galima daryti pagrįstą išvadą, jog paralelinis importas atsiranda tik tuomet, kai skirtingose rinkose yra skirtinga prekių kaina, o tas skirtumas turi būti pakankamai didelis, t.y. kainos skirtumas turi padengti ūkio subjekto transportavimo ir kitus kaštus bei leisti „užsidirbti“ pelno. Prekių kainų skirtumai, kurie susidaro skirtingose valstybėse, gali kilti dėl įvairių priežasčių, tokių kaip valiutos svyravimai, gamintojų nustatinėjamos diskriminacinės kainos ir kitos marketingo priemonės, kurias naudoja tiek intelektualinės nuosavybės teisių turėtojai, tiek įgalioti minėtų prekių platintojai¹⁸. Tačiau siekiant pagrįsti teiginį, jog paralelinės prekybos vystymuisi ir jos skatinimui didelę įtaką darė ir vis dar daro politinės priežastys, o tiksliau – siekis suvienyti EB rinką, yra būtina atlikti paralelinės prekybos teikiamos naudos ar/ir galimų neigiamų padarinių analizę ir įvertinti, kaip šie rezultatai gali įtakoti EB konkurencijos taisyklių taikymą.

Literatūroje yra pateikiamos įvairios nuomonės dėl paralelinio importo/eksporto įtakos vartotojų gerbūviui. Klausimas, ar paralelinė prekyba yra naudinga, buvo keliamas ne vieną kartą, o diskusijos šiuo klausimu vyko ir tebevyksta ne tik vietiniu, regioniniu, bet ir tarptautiniu mastu.¹⁹ Apibendrinant, galėtume išskirti šiuos privalumus:

- Paralelinė prekyba mažina prekių kainas. Matyt niekam nekyla abejonių, kad paraleliai importuotos prekės yra pigesnės nei tos, kurios yra platinamosios įgaliotų distributorių. Tam, kad paralelinis importuotojas taptų pranašesnis už asmenis, prekiaujančius oficialiais kanalais, jis privalo parduoti žemesne kaina. Dėl to vartotojas gali įsigyti tokios pat kokybės, to paties gamintojo prekę už pigesnę kainą.

¹⁷Žr. PALANGKARAYA, A.; ir YONG, J. *Parallel Imports, Market Size and Investment Incentive*. [Melbourne]: The University of Melbourne, 2006.

¹⁸*Ibid.*

¹⁹Žr. Tarptautinė praxybos organizacija (ang. World Trade Organization) nuolat rengia įvairias diskusijas šiuo klausimu ir ruošia šių diskusijų apibendrinimus.

- Paralelinė prekyba suteikia vartotojui daugiau pasirinkimų. Paralelinis importuotojas gali konkuruoti ne tik su tos pačios prekės įgaliotais distributoriais, bet ir su prekių, kurios galėtų būti laikomi tinkamu pakaitalu viena kitai, konkurentais. Pavyzdžiui, paralelinis importuotojas importuoja prekes į tam tikros valstybės teritorijos dalį, kurioje oficialūs distributoriai neprekiauja prekėmis, kuriomis prekiauja pats paralelinis importuotojas, bet yra siūlomos panašios prekės, galinčios būti pakaitalais. Taigi, vartotojas įgyja galimybę pasirinkti kelių gamintojų prekes.
- Paralelinė prekyba gausina darbo vietų skaičių ir gyventojų užimtumą. Paralelinė prekyba yra dar vienas legalus ūkininkavimo būdas, kuris sukuria naujas darbo vietas ir skatina gyventojų užimtumą. Pažymėtina, kad asmenys, užsiimantys paraleline prekyba dažnai yra gerai organizuoti, įsteigę dideles įmones, priklauso organizacijoms, kurias vienija tokio pobūdžio veikla²⁰.

Nepaisant aukščiau išvardintų privalumų, teisinėje ir ekonominėje literatūroje, dažnai pabrėžiami ir kylantys trūkumai²¹:

- Dėl paraleliai importuotų prekių vartotojai gali būti suklaidinti.

Reikėtų pažymėti, jog tuo atveju, jeigu paralelinis importas, kaip ūkio šaka, neegzistuoja, būtų lengviau identifikuoti padirbtas, neoriginalias prekes. Asmenims, užsiimantiems pastarąja veikla, būtų daug sunkiau įrodyti, kad prekės yra legaliai pagamintos ir legaliai prekiaujamos, nes konkrečių prekių platinimu galėtų užsiimti tik pats prekės gamintojas ar jo įgalioti asmenys²². Šis argumentas, be abejo, nėra absoliutus ir nereiškia, jog paralelinės prekybos uždraudimas yra būtinas ir vienintelis būdas kovojant su nelegalia prekyba²³, tačiau galintis turėti įtakos vartotojų gerbūviui. Pavyzdžiui, vartotojas, siekdamas įsigyti pigesnę paraleliai importuotą prekę gali būti suklaidintas ir nusipirkti nelegalią ir neoriginalią prekę. Kadangi paraleliai įsigijama prekė savo pakuote dažnai skiriasi nuo įgaliotų distributorių platinamų prekių pakuočių (skiriasi prekės naudojimo instrukcijos kalbos, komplektacija ir t.t.) vartotojas gali neatskirti paraleliai importuotos originalios nuo neoriginalios prekės²⁴.

²⁰ Pavyzdžiui, Paralelinės prekybos farmacijos įmonėms atstovaujanti organizacija EAEPC.

²¹ Žr. OECD (Organization for Economic Co-operation and Development): Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs Trade Directorate. *Synthesis Report on Parallel Imports*. S.I.: OECD, 2002.

²² *Ibid.*

²³ Pavyzdžiui, didesnių sankcijų nustatymas nelegalia prekyba užsiimantiems asmenims gali būti viena tokių priemonių.

²⁴ Netgi tuo atveju, kai visos prekės: paraleliai importuotos, platinamos įgaliotų distributorių ar nelegalios prekės yra išoriškai identiškos, vartotojas gali būti suklaidintas ir įsigyti neoriginalią prekę, nes nėra identifikuojamas prekę parduodantis asmuo.

- Tam tikrais atvejais paralelinė prekyba gali kliudyti inovacijų diegimui.

Paralelinis importuotojas, importuojantis prekes į valstybę narę, kurioje kainos yra aukštesnės, mažina paties gamintojo gaunamą pelną, nes produkto gamintojo įgaliotieji distributoriai šioje valstybėje parduoda atitinkamai mažesnę kiekį prekių. To pasekoje gamintojas turi mažiau lėšų investuoti į naujus tyrimus, diegti inovacijas ar tobulinti technologijas. Ši situacija ypatingai akivaizdi farmacijos sektoriuje. Garsus ekonomikos mokslininkas Patrick Rey savo moksliniame darbe ištyrė paralelinio importo įtaką inovacijoms²⁵. Anot P. Rey, medikamentų kainos daugelyje šalių yra nustatomos ne rinkos, o Vyriausybės ar nacionalinių sveikatos apsaugos institucijų. Vienu valstybių valdžia nusprendžia skirti didesnę dėmesį tyrimams ir technologijų vystymui dėl to nustato didesnes maksimalias vaistų kainas. Tuo tarpu kitos valstybės pasirenka priešingą politiką – maksimalios kainos nustatomos žymiai mažesnės, lyginant su kitomis valstybėmis, taip mažiau lėšų skiriant inovacijoms. Paraleliniai importuotojai, pasinaudodami šia situacija, pigesnius medikamentus importuoja į valstybes, kuriose jie brangesni taip atimdami ir valstybės galimybę nustatinėti savo vidaus politiką. Visas šis procesas veda prie vienintelės išvados – valstybėje, kurioje vaistų kainos buvo didesnės, lėšų, skirtų vykdyti tyrimus ir vystyti technologijas, dydis sumažėja, o tai sumažina visą EB lygi technologijų vystymo srityje.

- Paraleliniai importuotojai naudojami kitų įgaliotų distributorių sukurta pridėtine verte.

Dažnai tarp prekių gamintojų ir įgaliotų distributorių sudaromi susitarimai, dėl tiekiamų prekių marketingo, specialių paslaugų, susijusių su prekių naudojimo apmokymais, ar garantiniu aptarnavimu (toliau – produktą aptarnaujančios lėšos). Įgaliotieji distributoriai investuoja nemažai lėšų, kad prekė būtų populiari ir žinoma konkrečios valstybės narės vartotojams, kad garantinio aptarnavimo kokybė tenkintų atitinkamos valstybės narės vartotojus. Priklausomai nuo įgalioto ditributoriaus skiriamų lėšų minėtiems dalykams, galutinė produkto kaina skirtingose valstybėse narėse gali skirtis. Paralelinis importuotojas, pirksdamas prekes iš valstybės narės, kuriose produktą aptarnaujančios lėšos yra žymiai mažesnės ir importuodamas jas į valstybę, kur šios lėšos didesnės, pasinaudoja įgaliotų distributorių sukurta pridėtine verte. Kyla natūralus klausimas, kodėl šios lėšos gali skirtis ir gal jas reikėtų suvienodinti? Tai aiškintina tuo, jog tam tikrose valstybėse didesnės produktą aptarnaujančios lėšos gali būti objektyviai pateisinamos. Pavyzdžiui, bandoma rinkai pateikti visiškai nežinomą ir naują produktą.

²⁵ Žr. REY, P. *The Impact of Parallel Imports on Prescription Medicines*. S.l.: University of Toulouse, 2003.

Tol, kol šios lėšos objektyviai galės būti sulygintos, paraleliniai importuotojai gali pasinaudoti esančia situacija ir gauti pelno. Atrodytų jog tokia paralelinių importuotojų vykdoma veikla yra naudinga vartotojams. Tačiau su tuo galima būtų sutikti tik iš dalies. Nors paralelinės prekybos dėka vartotojai gali įsigyti pigesnę prekę, tačiau įgaliotiems distributoriams atsisakius toliau vykdyti investicijas į garantinio aptarnavimo ar apmokymų, kaip prekė turėtų būti naudojama, kokybę, galiausiai žala yra padaroma vartotojui. Dėl šios priežasties kategoriškas teigimas, jog paralelinė prekyba suteikia tik naudą galutiniam vartotojui, vargu ar būtų teisingas ir pagrįstas.

Aukščiau pateikta analizė parodo, kad paraleliniai importuotojai, nėra nei vartotojų gelbėtojai, nei kenkėjai. Tai tiesiog asmenys, užsiimantys tam tikra ūkine veikla, kuri kiekvienu konkrečiu atveju gali sukelti įvairių padarinių. Todėl kyla klausimas: jeigu yra aiškūs paralelinės prekybos teikiami privalumai ir trūkumai, kodėl ji buvo taip smarkiai sureikšmintą ir ginama EB institucijų? Kodėl pažeidimai, susiję su paralelinės prekybos ribojimu yra „įvilkti“ į vieną griežčiausių konkurencijos teisės pažeidimų sąrašą – juodąjį sąrašą, kuriam negali būti pritaikytos *de minimis* taisyklės²⁶ ir bendroji išimtis²⁷. Autoriaus vertinimu, paralelinės prekybos sparčiam vystymuisi ir jo skatinimui didelės įtakos turėjo ne tik ekonominės, bet ir politinės priežastys. Integracinis tikslas gali atlikti kelias funkcijas, pavyzdžiui, ekonominę, politinę, socialinę. Konkurencijos teisės prasme yra svarbu, jog integracinis tikslas atliktų vadinamąją ekonominę funkciją, t.y., kad būtų ginami galutinio vartotojo interesai. Tačiau kaip rodo aukščiau atlikta analizė, saugant paralelinę prekybą ir valstybių narių integracinį tikslą, galutinio vartotojo gerbūvis gali mažėti. Tokiais atvejais integracinio tikslo apsauga yra nulemta greičiau politinių, nei ekonominių priežasčių. Kadangi paralelinės prekybos sparčiam vystymuisi ir skatinimui didelės įtakos turėjo ne tik ekonominės, bet ir kitos priežastys, lėmusios EB konkurencijos politikos suformavimą, yra svarbu išanalizuoti, kaip ši politika vystėsi, siekiant įgyvendinti integracinį tikslą, ir kokia dabar matoma tendencija aiškinti EB steigimo sutarties 81 straipsnį.

Taigi, EB institucijų kontraversišškai vertinami sprendimai, sukėlę daug diskusijų ir neaiškumų interpretuojant 81 straipsnį, fundamentalaus tikslo sukurti vieningą EB rinką įgyvendinimas pasinaudojant paraleline prekyba, neatsižvelgiant į kitus konkurencijos tikslus ar neieškant jų pusiausvyros, paskatino paralelinę prekybą nagrinėti kaip įrankį, valstybių narių integracijai pasiekti.

²⁶ *Cit. op. 13.*

²⁷ 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2790/1999 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų grupėms (OL, 1999 L-336/21).

2. EB konkurencijos teisės tikslai ir jų vystymasis

Prieš pradėdant analizuoti 81 straipsnio taikymo sąlygų veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą, problematiką, reikėtų nustatyti EB steigimo sutarties 81 straipsnio tikslus. Šių tikslų atitinkamas vertinimas turėjo didelės reikšmės minėto straipsnio interpretavimui. Autorius pritaria nuomonei, jog praeityje tiek Komisija, tiek EB teismai nepagrįstai orientavosi į instrumentinius 81 straipsnio tikslus, o tai nulėmė dviprasmišką konkurencijos ribojimo sąvokos suformavimą²⁸. Tik identifikavus 81 straipsnio tikslus, bus teisingai išaiškinta ir konkurencijos ribojimo sąvoka. Kitaip tariant, EB konkurencijos teisės tikslai yra tiesiogiai susiję su konkurencijos ribojimo samprata.

EB steigimo sutarties 2 straipsnyje nustatyta: „Bendrija, įkurdamą bendrąją rinką...kelia sau uždavinį visoje Bendrijoje skatinti darnią, subalansuotą ir lygią ekonominės veiklos plėtrą, aukšto lygio užimtumą ir socialinę apsaugą...didelį konkurencingumą ir ekonominės veiklos rezultatų konvergenciją, aukšto lygio aplinkos apsaugą ir jos kokybės gerinimą, gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės gerėjimą bei valstybių narių ekonominę ir socialinę sanglaudą bei solidarumą“²⁹. EB steigimo sutarties 3 straipsnio g punkte įtvirtinta, jog siekiant aukščiau išvardintų tikslų, į EB veiklą įeis šios sritys: „...sistema, užtikrinanti, kad konkurencija vidaus rinkoje nebūtų iškraipoma“. EB steigimo sutarties 81 straipsnis yra būtent fundamentali nuostata, pasiekti šį tikslą, nes draudžia veiksmus, „...kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje...“³⁰. Tiek Komisija, tiek EB teismų praktika pripažįsta, jog EB steigimo sutartyje įtvirtintos nuostatos, reglamentuojančios konkurenciją, ir tikslas sukurti bendrąją rinką yra glaudžiai susiję dalykai. Šį ryšį patvirtina ir pats EB steigimo sutarties 81 straipsnis, kuris nustato, jog draudžiamais visais veiksmais, kurie „nesuderinami su bendrąją rinką“³¹. Taigi, 81 straipsnis nustato, kad EB konkurencijos teisė turi 3 tikslus: konkurencijos apsaugą, bendros rinkos kūrimą ir vartotojo gerbūvio didinimą. Tačiau kuris tikslas yra dominuojantis, svarbesnis, lyginant su kitais? Šis klausimas yra labai svarbus, nes tikslus konkurencijos tikslų nustatymas, prioritetų iškėlimas ar tikslų balanso įtvirtinimas turi lemiamą įtaką konkurencijos normų aiškinimui.

²⁸ JONES, A.; ir SUFRIN, B. *EC Competition Law*. Third Edition. New York: Oxford University Press, 2008, p. 206-218.

²⁹ *Cit. op.* 4.

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*

Priešingai nei JAV³², kurioje nuolat vyko diskusijos dėl konkurencijos politikos, ilgą laiką EB pagrindinis konkurencijos politikos tikslas buvo bendrosios rinkos sukūrimas, kuris buvo įgyvendinamas naudojantis paralelinės prekybos apsauga. Tokias išvadas leidžia daryti Komisijos priimti administraciniai sprendimai bei EB teismų praktika.

Komisija bene labiausiai praeityje buvo kritikuojama dėl nesugebėjimo aiškinant 81 straipsnio 1 punktą vadovautis ekonomine analize. Komisija vadovavosi ordoliberalistiniu požiūriu, nustatančiu, jog bet koks ekonominės laisvės suvaržymas reiškė ir konkurencijos teisės suvaržymą. Taip pat buvo teigiama, kad bet koks suvaržymas, kuris galėjo trukdyti pasiekti vieningos rinkos tikslą, reiškė konkurencijos teisės pažeidimą³³. Rinkos integracijos tikslas buvo svarbi priežastis Komisijai ir EB teismams 81 straipsnį interpretuoti nepagrįstai plačiai, o tai lėmė, autoriaus vertinimu, neteisingą ir netikslų konkurencijos taisyklių pritaikymą veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą.

Vienoje žinomiausių bylų³⁴, susijusių su paralelinės prekybos ribojimu, *Grundig* ir *Consten* sudarė išimtinę elektroninių prietaisų distribucijos sutartį. Ši sutartis suteikė absoliučią teritorinę apsaugą *Consten* būti vieninteliu *Grundig* prekių platintoju Prancūzijoje. Tiek Komisija, tiek vėliau ir ETT priėmė griežtą požiūrį į veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą ir taip dalinančius bendrąją rinką. Teismas nustatė, jog: „...susitarimas tarp gamintojo ir distributoriaus, kuris izoliuoja valstybių narių rinkas, gali pažeisti pačius svarbiausius EB tikslus. EB steigimo sutartis, kurios tikslas yra barjerų tarp valstybių narių panaikinimas, draudžia ūkio subjektams šiuos barjerus kurti ar palaikyti. 81 straipsnis yra skirtas šį tikslą įgyvendinti, nepaisant to, kad susitarimas yra sudaromas tarp ūkio subjektų, kurie nėra konkurentai“³⁵. Autoriaus vertinimu, pozityvu šioje byloje yra tai, kad ETT pripažino, jog konkurencija gali būti ribojama ir tarp ūkio subjektų, kurie platina to paties gamintojo prekes (angl. – *intra-brand* konkurencija). Tačiau ETT išsakyta pozicija, kad toks susitarimas laikomas tikslu riboti konkurenciją ir ekonominės analizės atlikimas yra nereikalingas, gali būti paaiškinamas bene vieninteliu argumentu – Komisija ir EB teismai ėmėsi ginti paralelinę prekybą, kad bet kokiomis priemonėmis būtų įgyvendintas integracinis tikslas. Šį teiginį galima pagrįsti keliomis priežastimis. Visų pirma, šalys teigė, jog Komisija neatsižvelgė į situacijas rinkoje prieš susitarimo sudarymą ir po sudarymo. Šalys teigė, jog tam, kad *Grundig* įeitų į Prancūzijos

³² Žr. GREAVES, R. *Competition Law*. Burlington: Dartmouth Publishing Company, 2003.

³³ Žr. BROBERG, M.; ir JAKOBSEN, P. S. The Concept of Agreement in Article 81 EC: on the Manufacturers' Right to Prevent Parallel Trade within the European Community. In *European Competition Law Review*. 2002, No. 23(3), p. 127-141.

³⁴ *Cit. op.* 15.

³⁵ *Ibid.*

rinką³⁶, reikėjo distributoriui suteikti absoliučią apsaugą. Priešingu atveju joks distributorius nebūtų sutikęs prisiimti tokios didelės rizikos ir investuoti į prekių populiarinimą, garantinį aptarnavimą, kad po to paraleliniai importuotojai galėtų „zuikianti“, o distributorius prarastų lėšas³⁷. Autoriaus nuomone, visos aplinkybės rodė, jog paralelinės prekybos ribojimas neturėjo vienareikšmiško tikslo mažinti vartotojo gerbūvį. Antra, nepaisant to, kad šalys prašė pritaikyti 81 straipsnio 3 dalį, Komisija neatsižvelgė į tai, kad šios sutarties sudarymas padidino konkurenciją tarp skirtingų gamintojų produktų (angl. – *inter-brand* konkurencija). Dėl šios priežasties vartotojai Prancūzijoje gavo didesnę produktų pasirinkimą bei, be abejonės, padidėjo visa kita konkurencija tarp skirtingų ženklų prekių. ETT į šiuos argumentus neatsižvelgė, nevertino kokią žalą paraleliniai importuotojai galėtų sukelti palyginus su suteikiama nauda, neatsižvelgė, jog susitarimas buvo naudingas ir vartotojams. ETT tarsi pasakė, kad susitarimai, skaldantys bendrąją rinką nebus toleruojami.³⁸

Kita svarbi byla³⁹, turėjusi reikšmės 81 straipsnio taikymui veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą - *Ford - Werke AG* ir *Ford of Europe Inc.*(toliau - *Ford - Werke AG*) prieš Komisiją. *Ford - Werke AG* buvo automobilių gamintojas, kuris pardavinėjo automobilius per nepriklausomus distributorius tiek Didžiojoje Britanijoje, tiek Vokietijoje. Iki 1982 metų *Ford - Werke AG* įsigyti automobilius su vairu dešinėje pusėje galima buvo ir iš Vokietijos distributorių. Tačiau dėl valiutos svyravimų ar kitų priežasčių, automobiliai Vokietijoje labai atpigo ir paskatino automobilių su vairu dešinėje pusėje paralelinį importą iš Vokietijos į Didžiąją Britaniją. Tam, kad būtų apsaugoti Didžiojoje Britanijoje veikę distributoriai, *Ford - Werke AG* išsiuntė pranešimus Vokietijos distributoriams, kad nuo tam tikros datos užsakymai pirkti automobilius su vairu dešinėje pusėje nebebus priimami, o juos bus galima įsigyti iš distributorių, veikiančių Didžiojoje Britanijoje. Įdomu byloje tai, kad Komisija nustatė, jog atsisakymas tiekti automobilius Vokietijos distributoriams pažeidė 81 straipsnio 1 dalį. *Ford - Werke AG*, skųsdama sprendimą, bandė įrodyti, jog pranešimas apie atsisakymą priimti užsakymus iš Vokietijoje veikiančių distributorių, buvo vienašališkas aktas, bet ne susitarimas 81 straipsnio prasme. Komisijos ir ETT šie argumentai neįtikino ir buvo nustatyta, jog tarp *Ford - Werke AG* ir jos distributorių, veikiančių Vokietijoje, sudaryta pagrindinė sutartis, leidusi įsigyti automobilius su vairu dešinėje pusėje ir

³⁶ Buvo išlikęs nepasitikėjimas po II Pasaulinio karo, todėl Vokietijos gamintojui *Grundig* buvo sunku įeiti į Prancūzijos rinką.

³⁷ Vėlesnė praktika parodė, kad taip ir atsitiko. UNEF – Paryžiaus kompanija ir *Leissner* – Strazbūro kompanija pirko prekes iš Vokietijos ir importavo į Prancūziją daug pigesnėmis kainomis.

³⁸ *Cit. op.* 28, p. 230.

³⁹ *Cit. op.* 16.

gamintojo vėlesnis pranešimas apie padarytus pakeitimus, reiškė šalių susitarimą. Byla yra svarbi ir įdomi tuo, kad Teismas nustatė, jog gamintojas ir Vokietijos platintojai sudarė susitarimą riboti paralelinę prekybą, nepaisant fakto, jog šis susitarimas buvo naudingas tik gamintojui ir Didžiosios Britanijos platintojams, bet ne Vokietijos platintojams. Priešingai, susitarimas buvo nenaudingas Vokietijos platintojams, nes jie prarado papildomą pajamų šaltinį. Dėl šios priežasties kyla klausimas: ar gali būti šalių valios sutapimas, jeigu vienai iš šalių yra primetamos nepalankios sąlygos ir ji priversta rinktis. Kitas klausimas: ar galima reikalauti iš šalies ginti savo pažeidžiamas teises? Kitaip tariant, ar yra teisinga reikalauti iš susitarimo šalies, kad ji skųstųsi Komisijai ar kitai autoritetingai institucijai, kad tiekėjas pažeidžia kitos šalies teises? Autoriaus įsitikinimu, šie atvejai neturėtų būti vertinami šalių valios sutapimas. Šiuo konkrečiu atveju Komisija ir ETT siekė apginti integracinį tikslą ir neįvertino kitų aplinkybių, kurios galėjo būti priešingo sprendimo priežastimi. Jeigu Komisija ir ETT būtų priėmę sprendimą, jog susitarimas dėl paralelinės prekybos ribojimo būtų sudarytas tarp suinteresuotų šalių, jis būtų pagrįstas tvirtesniais argumentais. Kadangi šioje byloje to įrodyti buvo neįmanoma, ETT norėdamas dar kartą pabrėžti, kad rinką izoliuojantys susitarimai nebus toleruojami, pasirinko ne tvirtais argumentais pagrįstą būdą ginti valstybių narių integraciją.

Sprendimas *Sandoz* byloje⁴⁰ tam tikru aspektu panašus į aukščiau analizuotą bylą. Komisija nustatė, kad *Sandoz prodotti farmaceutici SpA* (toliau – *Sandoz*) vienos didžiausių Šveicarijos farmacijos produktų gamintojų dukterinė įmonė, pradėjo sistemiskai mažinti klientų užsakymus tam, kad būtų ribojama paralelinė prekyba. Taip pat Komisija nustatė, jog *Sandoz*, siųsdavo sąskaitas-faktūras klientams, kuriose buvo nurodytas eksporto draudimas. Komisija teigė, jog tokių sąskaitų-faktūrų, kuriose būtų nurodyta sąlyga, draudžianti reeksportuoti prekes, siuntimas yra laikomas susitarimu pagal 81 straipsnį. Komisijos nuomone, tam, kad būtų galima šalių veiksmams taikyti 81 straipsnį, nereikia, jog būtų sudarytas bendras rašytinis susitarimas. Nuolatiniai ir besitęsiantys komerciniai santykiai tarp *Sandoz* ir jos klientų bei vėlesnis papildymas sąskaitose-faktūrose rodo, kad šalys sudarė susitarimą dėl paralelinės prekybos ribojimo. Taip pat Komisija pabrėžė, jog faktas, kad sąskaitos-faktūros buvo nuolat ir sistemiskai siunčiamos ir klientai jas priimdavo, rodo klientų sutikimą su šiomis sąlygomis. ETT pritarė Komisijos argumentams ir konstatavo, jog *Sandoz* sudaryta sutartis su klientais, o vėliau sąskaitų-faktūrų išsiuntimas, negali būti traktuojami atskirai ir sąlyga, draudžianti reeksportuoti nėra nustatyta vienašališkai, nes sutikimas su tokiomis sąlygomis gali būti ir

⁴⁰ *Cit. op.* 14.

išreikštas tyła. Visiškai galima pritarti ETT nuomonei, kad ūkio subjektams susitarti dėl paralelinės prekybos ribojimo, nebūtinai reikia išreikšti valią raštu ar duoti pritarimą žodžiu. Susitarimas gali būti sudarytas ir vienos šalies tylėjimu, reiškiančiu, jog tam tikros sutarties sąlygos yra priimamos kitai šaliai. Tačiau šioje byloje yra svarbūs du aspektai, kurie leidžia abejoti ETT pateiktais argumentais. Visų pirma, ūkio subjektai, sudarydami susitarimą, siekia tam tikros naudos. Šios bylos atveju susitarimas buvo naudingas tik *Sandoz*, tačiau visiškai neatitiko jos klientų interesų. Jeigu laikytume, kad tai buvo susitarimas, tai šiuo susitarimu buvo uždraudžiama paralelinė prekyba, kuri buvo vykdoma klientų. Iškyla klausimas: ar gali būti laikoma, kad šalis išreiškė valią sudaryti susitarimą, kuris jai yra ekonomiškai nepriimtinas ir nenaudingas. Autoriaus vertinimu to teigti tikrai būtų negalima. Antra, bylos aplinkybės rodo, kad nepaisant *Sandoz* nustatyto draudimo, dalis klientų ir toliau vykdė farmacinių prekių paralelinę prekybą. Šie veiksmai įrodo, jog nebuvo ir negalėjo būti šalių valios išreiškimo. Tačiau Komisijos ir ETT iškeltas fundamentalus tikslas sukurti bendrąją rinką, nepagrįstai plačiai suformavo požiūrį į 81 straipsnio taikymo sąlygas, paralelinę prekybą ribojančius veiksmus laikyti tikslu riboti konkurenciją. Nepaisant to, kad tiek *Sandoz*, tiek *Ford – Werke AG* bylos yra labiau susijusios su susitarimo aiškinimo problematika, šie pavyzdžiai rodo, jog Komisija ir EB teismai netgi susitarimus aiškino nepagrįstai plačiai, tam, kad būtų įgyvendintas valstybių narių integracinis tikslas.

Aukščiau analizuoti ir dar kiti⁴¹ Komisijos ir ETT priimti sprendimai, rodo aiškia poziciją – ūkio subjektų veiksmai, dalijantys bendrąją rinką, laikomi konkurencijos teisės pažeidimais, turinčiais tikslą riboti konkurenciją⁴². Išnagrinėti sprendimai taip pat leidžia daryti išvadą, jog Komisija ir EB teismai integracinį tikslą gynė visomis priemonėmis, kartais neatsižvelgdami į tai, ar integracinio tikslo apsauga visada reikš ir galutinio vartotojo interesų apsaugą bei neatsižvelgdami į kitas svarbias aplinkybes. Kyla klausimas, ar tokia EB institucijų vystyta pozicija iš tikrųjų yra pagrįsta konkurencijos teisės prasme? Autoriaus nuomone, požiūris, jog visi veiksmai, ribojantys paralelinį importą yra laikomi *per se* pažeidimais, turėtų būti keičiamas. Tokia pozicija yra grindžiama šiais argumentais:

1. EB steigimo sutarties analizė parodo, koks yra fundamentalus EB konkurencijos teisės tikslas ir kokie - instrumentiniai tikslai.

⁴¹ Europos Teisingumo Teismo 1991 vasario 28 d. sprendimas byloje C-234/89, *Stergios Delimitis v Henninger Bräu AG* (1991), ECR I-00935; Europos Teisingumo Teismas 1986 m. sausio 28 d. sprendimas byloje 161/84, *Pronuptia de Paris GmbH v Pronuptia de Paris Irmgard Schillgallis* (1986), ECR 00353.

⁴² Tam tikrais atvejais buvo atsižvelgta ir į ūkio subjektų rinkos galią.

2. Kilus konfliktui tarp konkurencijos tikslų, vadovavimasis EB institucijų suformuota pozicija konfliktui spręsti pažeistų pačios konkurencijos teisės prasme.
3. Komisijos esminė funkcija yra teisės aktų priežiūra, todėl ji neturėtų daryti didelės įtakos EB konkurencijos politikos formavimui.
4. Integracinio tikslo reikšmė nuolat mažėja.

Pirma, EB steigimo sutarties normų analizė parodo, kad esminis konkurencijos teisės tikslas yra įgyvendinti siekius, numatytus EB steigimo sutarties 2 straipsnyje, t.y. didinti vartotojų gerbūvį. EB konkurencijos tikslai yra išdėstyti tam tikra seka: konkurencijos apsauga – bendrosios rinkos kūrimas – vartotojų gerbūvis. Ši seka yra aiškintina taip: konkurencijos apsauga yra reikalinga tam, kad būtų sukurta bendroji rinka ir kad būtų didinamas vartotojų gerbūvis, o bendrosios rinkos sukūrimas reikalingas vartotojų gerbūviui. Galutinis konkurencijos teisės tikslas negali būti bendroji rinka, nes kaip tokia, ji yra reikalinga pasiekti svarbesnį tikslą – vartotojų gerbūvį. Šioje sekoje galima būtų įžvelgti prezumpciją, reiškiančią, jog esant bendrajai rinkai, vartotojų gerbūvis yra didinamas. Daugeliu atveju ši prezumpcija yra teisinga. Tačiau ne visada. Autoriaus vertinimu, pagrindinė Komisijos ir ETT problema buvo ta, jog nebuvo priimta galimybė šią prezumpciją ginčyti⁴³.

Komisija buvo daug kritikuojama⁴⁴ dėl to, kad per didelį dėmesį skyrė integraciniam tikslui, konkurentų apsaugai, pamišdama vartotojų gerbūvį⁴⁵. Taigi, Komisija ėmė taisyti padėtį: 2004 metais išleisdama komunikatą⁴⁶, kuriame nustatytos priemonės didinti vartotojų gerbūvį konkurencinės politikos srityje. Tais pačiais metais Komisija 2004 metais paskelbė pranešimą dėl 81(3) dalies taikymo⁴⁷ ir nustatė, jog pagrindinis 81 straipsnio tikslas (angl. - *ultimate objective*) yra vartotojų gerbūvis, o instrumentiniai, t.y.

⁴³ *Grundig* ir *Consten* byloje buvo nustatytas tikslas riboti paralelinę prekybą, o poveikis nebuvo nustatinėjamas. Nepaisant to, kad po sudaryto susitarimo Prancūzijos rinkoje atsirado naujų prekių, bei padidėjo konkurencija tarp skirtingų gamintojų ir dėl to vartotojai gavo didesnį pasirinkimą bei atitinkamai kainų konkuravimą, ETT nenurodė, jog turi būti atlikta ekonominė analizė, kad galima būtų įvertinti ar prezumpcija šioje situacijoje nėra paneigiama.

⁴⁴ Žr. KALLAUGHER, J.; ir WEITBRECHT, A. Articles 81 and 81 EC in 2006: the Year in Review. In *European Competition Law Review*. 2007, No. 28(5), psl. 316-324; ROBERTSON, B. What is a Restriction of Competition? The Implications of the CFI's Judgement in O2 Germany and the Rule of reason. In *European Competition Law Review*. 2007, No. 28(4), psl. 252-263; MARSDEN, P. Consumer Detriment and it's Application in EC and UK Competition Law. In *European Competition Law Review*. 2006, No. 27(10), p. 569-585.

⁴⁵ Pavyzdžiui, Europos Komisijos 1992 m. spalio 30 d. sprendimas byloje C(2002) 4072, *Nintendo* (2002), OL, L 255/33, paragrafas 374, Komisija nurodė, jog pažeidimo, pasireiškusio draudimu eksportuoti žaidimų dėžutes iš Didžiosios Britanijos į Nyderlandus ir Vokietiją, tikslas buvo bendrosios rinkos padalijimas, t.y. esminio EB steigimo sutarties principo pažeidimas.

⁴⁶ Commission, Communication of 20 April 2004, A Pro-active Competition Policy for a Competitive Europe. COM/2004/0293.

⁴⁷ *Cit. op.* 11., paragrafas 13.

tokie, kurie padeda pasiekti esminį tikslą, yra konkurencijos apsauga ir bendros rinkos kūrimas. Pozityvu yra tai, kad Komisija siekia keisti susiformavusią praktiką ir atsižvelgti daugiau į vartotojų interesus. Todėl yra didelė tikimybė, jog sprendžiant bylas, susijusias su veiksmiais, ribojančiais paralelinę prekybą, bus siekiama pateisinti tuos, susitarimus, kurie didina vartotojų gerbūvį, bet ne kategoriškai pripažįstant tokius susitarimus negaliojančiais.

Antra, nepaisant besikeičiančios Komisijos nuomonės dėl esminio konkurencijos tikslo bei jo identifikavimo, išleistuose teisės aktuose Komisija nenustatė visų trijų tikslų tarpusavio taikymo ryšio. Kyla klausimas kaip turėtų būti sprendžiamas konfliktas tarp šių trijų EB konkurencijos teisės tikslų? Ar Komisijos pranešime dėl 81(3) dalies taikymo⁴⁸ fundamentalaus, t.y. vartotojų gerbūvio didinimo, tikslo nurodymas reiškia, jog esant tikslų konfliktui, bus vadovaujama pastaruoju? O gal šio tikslo įvardinimas esminiu yra labiau deklaratyvus pareiškimas, nei Komisijos išreikšta pozicija, kuria ketinama vadovautis sprendžiant konkrečius klausimus. Šios problemos sudėtingumą rodo ir EB teismų praktika.

2006 metais Europos pirmosios instancijos teismas (toliau – teismas) paneigė Komisijos išreikštą poziciją *GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission*⁴⁹ byloje, kurioje teismas panaikino Komisijos sprendimą, kuriuo buvo nustatytas konkurencijos ribojimo tikslas, pasireiškęs dviguba kainų sistema, taikyta farmacijos produktams Ispanijoje. *GlaxoSmithKline Services Unlimited* (toliau – *GlaxoSmithKline*) produktų kainos Ispanijoje skyrėsi nuo kainų, kurios buvo nustatytos eksportuojamoms prekėms. Atsižvelgiant į Ispanijos teisės aktus, kainos buvo derinamos su Ispanijos sveikatos įstaiga, kuri ir nustatė maksimalią prekių, parduodamų Ispanijoje, kainą. Kitur parduodamų prekių kainos buvo nustatytos atsižvelgiant į objektyvius, nediskriminacinius ekonominius kriterijus. Komisija nustatė, jog tokios dvigubos kainos taikymo sistema yra paralelinės prekybos draudimas: „kainos sistema, kuri yra ekonomiškai nenaudinga didmenininkams užsiimti paraleline prekyba, yra tolygi tiesioginiam eksporto draudimui, numatytam sutartyje, nes nereikia skirti lėšų susitarimo laikymuisi“⁵⁰. Taip pat Komisija teigė, jog tokia *GlaxoSmithKline* nustatyta kainų politika netiesiogiai pažeidžia pacientų interesus: „vartotojo sąvoka neapsiriboja galutiniu vartotoju, nes apima ir didmenininkus, farmacijos įmones, nacionalines sveikatos įstaigas, draudimo bendroves ir kitus susijusius

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Pirmosios instancijos Teismo 2006 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje T-168/01, *GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission* (2006), ECR II-04987.

⁵⁰ Žr. ECCLES, R. Parallel Exports in the Pharmaceuticals Sector: Taking Nothing For Granted. In *European Competition Law Review*. 2007, No. 28(2), p. 134-142.

asmenis⁵¹“. Tokia Komisijos pozicija išskėlė konkurencijos teisės tikslų konfliktą. Ar taikant 81 straipsnį turėtų būti vadovaujama platesne vartotojo sąvoka ir ginamas integracinis tikslas? Ar vartotojas turėtų būti suprantamas kaip galutinis vartotojas ir konkurencijos taisyklėmis būtų siekiama didinti vartotojų gerbūvį? Atsakant į šiuos klausimus svarbu pažymėti, jog pasirenkant saugoti paralelinę prekybą, galutinio vartotojo gerbūvis yra trumpalaikis. Kainų sumažinimas, didesnio pasirinkimo pateikimas suformuoja trumpalaikius padarinius, kurie nuolat kinta. Tuo tarpu ilgalaikis vartotojų gerbūvio padidėjimas laikomas nuolatinių technologijų kūrimu, inovacijų diegimu, mokslinių tyrimų atlikimu, kurie pastoviai, o ne epizodiškai, didina vartotojų gerbūvį. Akivaizdu, jog tiek trumpalaikis, tiek ilgalaikis vartotojų gerbūvis yra reikalingas ir svarbus. Tačiau ši byla išskėlė dar vieną problemą: esant ilgalaikio ir trumpalaikio vartotojų gerbūvio konfliktui, kuriuo turėtų būti vadovaujama? Teismas nustatė, jog 81(1) straipsnio tikslas, kuris apima ir tinkamą bendrosios rinkos veikimą, yra uždrausti ūkio subjektams riboti konkurenciją, mažinant galutinio vartotojo gerbūvį. Teismas pabrėžė, jog vertinant paralelinės prekybos ribojimo faktą, reikia atsižvelgti į tai, jog konkurencija dėl inovacijų farmacijos sektoriuje yra labai stipri. Todėl esant tokioms sąlygoms svarbu įvertinti kokias konkurencijai reikia suteikti pirmenybę: kainų ar inovacijų. Teismo sprendime skiriamas didelis dėmesys inovacijoms⁵², rodo teismo teikiamą prioritetą ilgalaikiam vartotojų gerbūvio didinimui. Nepaisant to, kad teismo sprendimas yra apskūstas⁵³ ir nėra aišku kaip bus 81 straipsnis interpretuojamas ETT, autoriaus požiūriu, pastarasis teismo sprendimas galėtų būti pirmasis aiškus precedentas, nustatantis konkurencijos politikos tikslus ir jų tarpusavio ryšį. Šis sprendimas tapo tarsi atskaitos taškas konkurencijos ribojimo sąvokai apibrėžti.

Trečia, Komisijos esminės funkcijos yra teisės aktų priežiūra ir inicijavimas⁵⁴, todėl ji neturėtų nustatyti visos EB konkurencijos teisės tikslų prioritetus. Prieš įsigaliojant Reglamentui 1/2003⁵⁵, Komisija turėjo išimtinę teisę taikyti 81 straipsnio 3 dalį. Kuo plačiau Komisija aiškino 81 straipsnio 1 dalį, konkurenciją ribojančius susitarimus laikydama kiekvieną susitarimą, kuris riboja ūkio subjektų ekonominę laisvę, tuo labiau didino savo jurisdikciją spręsti konkurencijos teisės bylas ir interpretuoti 81 straipsnio 3 dalį. Tai suteikė galimybę formuoti EB konkurencijos teisės tikslus tokia kryptimi ir

⁵¹ *Cit. op.* 49. paragrafas 184.

⁵² *Ibid.*, paragrafai 106 ir 315.

⁵³ Europos Komisijos 2006 m. gruodžio 18 d. apeliacinis skundas byloje C-513/06 P, *GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission* (2006), OL, C 42/13.

⁵⁴ *Cit. op.* 4. 211, 212 straipsniai.

⁵⁵ 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose įgyvendinimo (OL, 2003 L 1/1).

forma, kuri Komisijai atrodė tinkamiausia⁵⁶. Jeigu Komisija būtų siauriau interpretavusi 81 straipsnio 1 dalį, galbūt būtų pasiektas vienodas EB konkurencijos teisės normų aiškinimas ir tiksliai nustatyti konkurencijos teisės tikslai bei jų tarpusavio ryšys. Kitaip tariant, Komisija, plečiamai aiškindama 81 straipsnio 1 dalį, nepaliko Pirmosios instancijos teismui ir ETT kitos galimybės, kaip tik plėsti konkurencijos ribojimo sąvoką, nustatant antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamosios analizės atlikimo būtinumą 81 straipsnio 1 dalyje. Ypatingai tai yra matoma analizuojant EB teismų pateiktus preliminarinius išaiškinimus, valstybių narių nacionalinių teismų prašymų pagrindu. Kokios priežastys įtakojo tokį EB teismų pasirinkimą, bus išanalizuota darbo eigoje. Tačiau akivaizdu, kad platus 81 straipsnio 1 dalies aiškinimas, buvo viena iš priežasčių, nulėmusių nevienodą EB teismų priimtą konkurencijos ribojimo sampratą. Kita vertus, Komisijai pasirinkus siauresnį aiškinimą, visų pirma, 81 straipsnio 1 dalies interpretavimui didesnę įtaką darytų nacionalinių konkurencijos institucijų ir nacionalinių teismų priimami sprendimai. Tuo atveju, kai kyla EB konkurencijos taisyklių aiškinimo problemų, šios institucijos gali pasinaudoti EB steigimo sutarties 234 straipsniu⁵⁷, kuomet ETT priima preliminarų sprendimą dėl Sutarties aiškinimo. Tais atvejais, kai klausimas iškyla nacionaliniams teismams, jie gali kreiptis į ETT ir prašyti priimti preliminarų sprendimą. O kai klausimas dėl Sutarties aiškinimo iškyla nacionaliniam teismui, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę toliau negali būti skundžiamas, nacionalinis teismas privalomai kreipiasi į ETT dėl klausimo išaiškinimo. Darytina išvada, jog aiškinant 81 straipsnio 1 dalį siauriau, 3 dalies reikšmė mažėja. Šiuo atveju reikšmingiausia 81 straipsnio interpretavimo pareiga tenka nebe Komisijai, o ETT. Jeigu Komisija būtų aiškinusi 81 straipsnio 1 dalį siauriau, autoriaus požiūriu, galbūt būtų pasiektas vienodas šio straipsnio aiškinimas. Darytina išvada, jog konkurencijos teisės tikslai ir jų prioritetai turi būti nustatomi atsižvelgiant į visos EB priimtą teisės aktą – steigimo sutartį ir į negatyvaus įstatymų leidėjo išaiškinimus – teismų sprendimus, bet ne institucijos, kurios esminė funkcija yra priežiūros, sprendimus.

Ketvirta, integracinio tikslo reikšmė vis mažėja. Tai rodo ne tik Komisijos požiūrio, jog turi būti koncentruojamasi į galutinio vartotojo interesus, kaita, nurodyta Komisijos gairėse dėl 81 straipsnio 3 dalies taikymo⁵⁸, bet ir EB teismų praktika⁵⁹, nelaikydami susitarimų, izoliuojančių rinkas, ribojančiais konkurenciją *per se*. Nacionalinės valstybių narių institucijos ir teismai pastaruoju metu taip pat atlieka nedaug tyrimų, susijusių su

⁵⁶ *Cit. op.* 28. p. 208-215.

⁵⁷ *Cit. op.* 4.

⁵⁸ *Cit. op.* 11, paragrafas 13.

⁵⁹ *Cit. op.* 49.

rinkos izoliavimu. Tiek valstybių narių nacionalinių konkurencijos institucijų, tiek Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos pateiktos metinės ataskaitos rodo, kad dauguma tyrimų yra atliekama dėl pažeidimų, susijusių su kainų fiksavimu, informacijos pasikeitimu. Tuo tarpu susitarimai, kuriais yra dalijama rinka, yra reti arba jiems neskiriama daug dėmesio. Autoriaus nuomone, svarbiausia išsiaiškinti ar daug buvo atlikta susitarimų, ribojančių paralelinę prekybą, tyrimų naujose EB valstybėse narėse nuo jų įstojimo į EB. Senosios valstybės narės, be abejonės, turi nemažą patirtį šioje srityje, nes kaip jau minėta darbe, praeityje integracinis tikslas buvo vienas iš dominuojančių. Be abejonės, negalima būtų paneigti, jog nedidelis atliktų tyrimų skaičius rodo, jog šie pažeidimai yra latentiniai, t.y. juos daug sunkiau pastebėti, nei, pavyzdžiui, kartelinius atvejus, tačiau tai nėra vienintelė priežastis. Šie rodikliai taip pat parodo, jog EB rinka jau yra sukurta, todėl šis tikslas su laiku praranda didelę reikšmę. Pavyzdžiui, Slovakijos⁶⁰, Vengrijos⁶¹ ir Latvijos⁶² konkurencijos institucijos nuo įstojimo į EB nėra atlikusios nei vieno tyrimo, kuomet ūkio subjektai yra kaltinami paralelinės prekybos ribojimu Lenkijos konkurencijos ir vartotojų apsaugos institucija savo metiniuose pranešimuose nėra nurodžiusi apie atliktus paralelinės prekybos ribojimo tyrimus. Tiesa, 2003 metais ši institucija atliko vertikalios susitarimo tyrimo dėl įtariamo rinkos padalijimo. Tačiau jokia bauda šioje byloje nebuvo paskirta⁶³. Tyrimų, kuriais ūkio subjektai buvo kaltinami paralelinio importo ribojimų Lenkijos Respublikoje nebuvo atlikta⁶⁴. Ekonomikos bendradarbiavimo ir vystymo organizacijos duomenimis, Rumunijoje 2005 metais yra atliktas tik vienas tyrimas, susijęs su rinkos padalijimu Wrigley byloje⁶⁵, o Čekijoje, nuo jos įstojimo į EB spęsta tokio pobūdžio viena byla⁶⁶, tuo tarpu duomenų apie atliktus tyrimus dėl paralelinę prekybą ribojančių veiksmų, taip pat nėra. Estijos konkurencijos Taryba 2006 metais tyrė tik vieną bylą, susijusią su rinkų padalijimu farmacijos sektoriuje

⁶⁰ Elektroninis laiškas nuo Slovakijos Respublikos konkurencijos institucijos darbuotojos Alexandra Bernathova. 2008 m. kovo 18 d.

⁶¹ Elektroninis laiškas nuo Vengrijos konkurencijos institucijos tarptautinių santykių departamento vadovo Jozsef Sarai. 2008 m. kovo 20 d.

⁶² Elektroninis laiškas nuo Latvijos konkurencijos tarybos teisės departamento vyriausiosios specialistės Aiva Leja. 2008 m. kovo 26 d.

⁶³ Žr. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Poland Annual Report 2004/05. In *International Bar Association's Global Competition Forum*. 2007; OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Poland Annual Report 2003/04. In *International Bar Association's Global Competition Forum*. 2007.

⁶⁴ Elektroninis laiškas nuo Lenkijos konkurencijos ir vartotojų apsaugos institucijos darbuotojos Kamila Acholonu – Boruc. 2008 m. balandžio 1d.

⁶⁵ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Romania 2005. In *International Bar Association's Global Competition Forum*. 2007, p. 12 ir 13.

⁶⁶ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Czech Republic 2004. In *International Bar Association's Global Competition Forum*. 2007, p. 7 ir 8.

(horizontalusis susitarimas), bet dėl įrodymų stokos tyrimas buvo nutrauktas⁶⁷, o susitarimų, kuriais ribojama paralelinė prekyba, tyrimų atlikta nebuvo nuo įstojimo į EB.⁶⁸ Lietuvos konkurencijos taryba atlikusi bene vienintelį tyrimą, kuomet ūkio subjektas buvo kaltinamas importo tarp valstybių narių ribojimu.⁶⁹ Taigi akivaizdu, jog naujų valstybių narių patirtis tiriant paralelinę prekybą ribojančius veiksmus yra menka arba jos visai nėra ir panašu, jog ateityje šių tyrimų taip pat nedaugės.

Taigi, EB teisės aktų analizė ir teismų praktika rodo, jog konkurencijos teisė turi tris tikslus: konkurencijos apsaugą, bendrosios rinkos sukūrimą ir vartotojų gerbūvio didinimą. Pastaruoju metu EB vykdoma konkurencijos politika leidžia daryti išvadą, jog esminis konkurencijos tikslas – vartotojų apsauga. Visgi klausimas kurio vartotojo, nurodyto Komisijos gairėse dėl 81(3) straipsnio taikymo⁷⁰, interesus ginti, jei šie interesai vienas kitam prieštarauja, išlieka aktualus. Nepaneigta yra tai, jog paralelinė prekyba, padedanti pasiekti EB integracinį tikslą, yra labai svarbi ne tik išlaikyti stiprią konkurenciją, bet didinti vartotojų gerbūvį. Be abejonės ji turėtų būti ginama, nes tai yra pagrindinė priemonė gerinti vartotojų padėtį kuriant ir išlaikant bendrąją rinką. Tačiau praktika parodė, jog būna situacijų kuomet reikia pasirinkti apsaugos objektą: valstybių integracijos ir jos teikiamus privalumus ar kitus privalumus, kuriuos gauna galutinis vartotojas. Autoriaus požiūriu, ateityje sprendžiant klausimą dėl EB steigimo sutarties 81(1) tikslų įgyvendinimo, turėtų būti vadovaujama teismo išsakyta pozicija *GlaxoSmithKline* byloje ir koncentruojama į galutinio vartotojo ilgalaikius interesus. Konkurentų apsauga ir bendrosios rinkos kūrimo tikslai turi būti saugomi tiek, kiek jie yra reikalingi pasiekti fundamentalų tikslą – galutinio vartotojo gerbūvį. Be abejonės, toks tikslų prioritetų išdėstymas pagrįstas ir argumentu, jog praeityje integracinio tikslo apsauga ne visada leido daryti teisingus, tikslus ir ekonomine prasme pagrįstus 81 straipsnio aiškinimo sprendimus. Kita vertus, derėtų pripažinti, jog praeityje siekio sukurti bendrąją rinką, dėl savo itin didelės reikšmės ir teigiamų padarinių, kuriuos galime jausti šiuo metu, įgyvendinimas, pagrįstas ne ekonominiais argumentais, nėra visiškai nepateisinamas. Tačiau sukūrus bendrąją rinką, minėtasis tikslas su laiku praranda vis didesnę prasmę ir tai ignoruoti būtų neteisinga.

81 straipsnio tikslų identifikavimas ir jų tarpusavio ryšio nustatymas yra tiesiogiai susijęs su konkurencijos ribojimo samprata, sukėlusia nemažai diskusijų pastaruoju metu.

⁶⁷ ESTONIAN COMPETITION BOARD. Annual Report 2006. In *International Bar Association's Global Competition Forum*. 2007, p. 15-17.

⁶⁸ Elektroninis paštas nuo Estijos konkurencijos tarybos konsultantės Katrin Tasa. 2008 m. kovo 27 d.

⁶⁹ Konkurencijos tarybos 2001 m. gegužės 18 d. nutarimas dėl „Mažeikių nafta“ ir naftos produktais prekiaujančių ūkio subjektų veiksmų atitikimo konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimus, Nr. 8/b.

⁷⁰ *Cit. op.* 11.

Kadangi teisės normų ir EB teismų analizė parodė, kad fundamentalus konkurencijos teisės tikslas yra galutinio vartotojo gerbūvio didinimas, tai konkurencijos ribojimo sąvoka turėtų būti suvokiama kaip bet koks šio gerbūvio mažinimas. Tokią išvadą iš dalies, pagrindžia ir pati Komisija. Gairėse Komisija yra nurodžiusi, jog „81 straipsnio tikslas yra saugoti konkurenciją rinkoje, kaip vartotojo gerovės kėlimo ir efektyvaus išteklių paskirstymo užtikrinimo priemonę“⁷¹. Konkurencija ir rinkos integracija padeda pasiekti šį tikslą, kadangi atviros bendros rinkos sukūrimas ir išsaugojimas skatina efektyvų išteklių paskirstymą visoje EB vartotojų labui“. Taigi Komisija, darydama EB teismų apibendrinimus, vartotojo interesų apsaugą pripažįsta esminiu 81 straipsnio tikslu. Apibrėžus konkurencijos ribojimo sąvoką, lieka neatsakyti du esminiai klausimai. Pirmoji problema pasireiškia integracinio tikslo santykyje su konkurencijos ribojimo sąvoka, t.y. ar nustačius, jog yra apribota paralelinė prekyba, galima daryti vienareikšmišką išvadą, jog yra mažinamas ir vartotojo gerbūvis. Galbūt tam tikrais atvejais sudarius susitarimą, ribojantį paralelinę prekybą, vartotojo gerbūvis nenukentės? Ar esant tokioms aplinkybėms verta šiuos susitarimus vis tiek priskirti *per se* pažeidimams? Antrasis klausimas yra susijęs su vartotojo gerbūvio mažinimo sąvoka. Vartotojo gerbūvio mažinimas turėtų būti suprantamas vienodai ar skirtingai, nagrinėjant tiek susitarimus, turinčius tikslą riboti konkurenciją, tiek turinčius padarinius? Ar reikia atlikti antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių analizę siekiant nustatyti, jog vartotojo gerbūvis sumažėjo? Šių dviejų klausimų išanalizavimas yra esminės priemonės, leisiančios tiksliai identifikuoti 81 straipsnio taikymo sąlygas veiksmams, ribojantiems paralelinę prekybą.

⁷¹ *Ibid.*, paragrafas 13.

III. 81 STRAIPSNIO 1 DALIES TAIKYMO VEIKSMAMS, RIBOJANTIEMS PARALELINĮ PREKYBĄ, SĄLYGŲ PROBLEMATIKA

1. 81 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygos

EB steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalis nustato, jog „kaip nesuderinami su bendrąja rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybos ir kurių tikslas ar padarinys yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas (toliau – ribojimas) bendrojoje rinkoje...“⁷². Apibendrintai galima teigti, jog 81(1) straipsnio taikymui reikia nustatyti tam tikras sąlygas: A) veiksmai turi būti atlikti ūkio subjekto arba asociacijos, B) turi būti sudarytas susitarimas, priimtas sprendimas ar atlikti suderinti veiksmai, C) apibrėžus atitinkamą rinką, nustatomas pastebimas poveikis konkurencijai ir valstybių narių tarpusavio prekybai, D) nustatomas tikslas ar pasekmė trukdyti, riboti ar iškraipyti konkurenciją. Teismų praktika⁷³ ir teisinė literatūra⁷⁴, apibrėžiant ūkio subjektus yra gana gausi. Taigi analizė šiuo aspektu nebus atliekama. Kadangi susitarimų ir suderintų veiksmų skirtumai bei jų taikymas praktikoje taip pat nemažai nagrinėtas⁷⁵ ir tai nėra darbo objektas, šie klausimai nebus darbe analizuojami. Pažymėtina, jog kriterijai, kuriais vadovaujamosi nustatant atitinkamą rinką, ūkio subjekto rinkos galią, bei poveikį valstybių narių prekybai yra aiškiai nurodyti Komisijos pranešimuose⁷⁶. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, jog atitinkamos rinkos ir rinkos galios nustatymas nėra paprastas

⁷² *Cit. op.* 4, 81(1) straipsnis.

⁷³ Europos Teisingumo Teismo 1991 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje C-41/90, *Höfner and Elser v macrotron GmbH* (1991), ECR I-1979; Europos Teisingumo Teismo 2002 m. vasario 19 d. sprendimas byloje C-309/99, *J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* (2002), ECR I-1577.

⁷⁴ *Cit. op.* 28, p. 128-147; WHISH, R. *Competition Law*. Fifth Edition. New York: Oxford University Press, 2005, p. 80-91.

⁷⁵ Pirmosios instancijos Teismo 2000 spalio 26 d. sprendimas byloje T-41/96, *Bayer AG v Commission of the European Communities* (2000), ECR II-3383; Europos Teisingumo Teismo 1972 liepos 14 d. sprendimas byloje 48-69, *Imperial Chemical Industries Ltd. v Commission of the European Communities* (1972), ECR 619.

⁷⁶ *Cit. op.* 13; Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (OL, 1997 C 372/03); Komisijos pranešimas. Paaiškinimai dėl Sutarties 81 ir 82 straipsniuose naudojamos sąvokos „poveikio prekybai“ (OL, 2004 C 101/81).

procesas, kurį gali atlikti bet kuris ūkio subjektas. Tam, kad būtų tiksliai apibrėžta rinka ir nustatyta ūkio subjekto rinkos galia, reikia atlikti išsamią ekonominę analizę. Šis nelengvai praktikoje pritaikomas atitinkamos rinkos apibrėžimas gali sukelti problemų taikant *de minimis* taisyklę. Pagal minėtą taisyklę susitarimas nežymiai riboja konkurenciją, jeigu ūkio subjektų užimamos rinkos dalys yra ne didesnė kaip 10% horizontaliesiems ir 15% vertikaliesiems susitarimams⁷⁷. Tam, kad apskaičiuoti ūkio subjekto rinkos dalį, prieš tai reikia apibrėžti atitinkamą rinką. O kaip jau minėta aukščiau, atitinkamos rinkos nustatymas praktikoje nėra toks paprastas ir lengvai taikomas. Tačiau ši problema kyla siekiant patikrinti bet kurio susitarimo teisėtumą ir nėra specifinė kalbant apie susitarimus, ribojančius paralelinę prekybą.

Nors apie paskutinę minėtą 81(1) straipsnio taikymo sąlygą buvo ir vis dar tebėra daug diskutuojama, autorius nuomone, tai yra vis dar pati problematiškiausia ir aktualiusia sąlyga, taikytina veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą. Keičiantis teismų praktikai, tapo nebeaišku, kokius veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą laikyti turinčiais tikslą, o kuriuos – turinčiais poveikį konkurencijai. Be to dviprasmiški EB teismų sprendimai aiškinant 81(1) įtvirtintą „konkurencijos ribojimo“ sampratą, komplikavo veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą, nagrinėjimą o esant neaiškiai „konkurencijos ribojimo“ sampratai, tampa neaiškus EB steigimo sutarties 81(1) ir 81(3) straipsnių taikymo tarpusavio ryšys.

2. Susitarimai, turintys tikslą riboti konkurenciją

Sutarties 81(1) straipsnis draudžia susitarimus, kurių tikslas ar padarinys yra konkurencijos ribojimas. Tokia straipsnio formuluotė leidžia daryti išvadą, jog yra draudžiami tiek susitarimai, kurie turi tikslą riboti konkurenciją, tiek susitarimai, kurių padarinys yra konkurencijos ribojimas. Konkurencijos ribojimas yra ekonominė sąvoka, reiškianti, jog norint nustatyti, kad tam tikras susitarimas riboja konkurenciją, turi būti atlikta ekonominė analizė. Yra tam tikra grupė susitarimų, kurie teisės aktu⁷⁸ ir EB teismų pripažįstami kaip *per se* pažeidimai, ribojantys konkurenciją visuomet. Praktika rodo, jog

⁷⁷ *Cit. op.* 13, 7 straipsnis.

⁷⁸ Komisijos komunikatas. Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairės (OL, 2004 C 101/08); Komisijos pranešimas dėl nedidelės svarbos susitarimų, kurie nežymiai riboja konkurenciją pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalį (*de minimis*) (OL, 2001 C 368/07), 11 straipsnis; Komisijos pranešimas. Vertikaliųjų apribojimų gairės (OL, 2000 C 291/01).

tokie susitarimai visada riboja konkurenciją, todėl nėra reikalaujama atlikti ekonominės analizės, kad būtų nustatyti konkurencijos ribojimo padariniai. Tikslas riboti konkurenciją suprantamas ne kaip subjektyvus šalių ketinimas sudaryti konkurenciją ribojantį susitarimą, bet kaip objektyvi kategorija, nustatoma atsižvelgiant į tai, kaip konkretus susitarimas veiks atitinkamose ekonominėse sąlygose. Komisija savo gairėse⁷⁹ yra sukongretinus kriterijus, kuriais vadovaujasi nustatant ar šalių sudarytas susitarimas turi tikslą riboti konkurenciją. Vertinant ar susitarimas turi tikslą riboti konkurenciją, atsižvelgiama į kelis veiksnius. Šie veiksniai, visų pirma, yra susitarimo turinys ir objektyvūs tikslai, kurių siekiama susitarimu. Taip pat gali reikėti analizuoti su susitarimo įgyvendinimu susijusias sąlygas ir faktinius šalių veiksmus ir elgesį rinkoje. Nustačius, kad susitarimo tikslas yra konkurencijos ribojimas, tampa svarbūs šio konstatuoto fakto sukelti padariniai:

1) nėra atliekama ekonominė analizė, siekiant nustatyti ar yra konkurencijos ribojimas, nes preziumuojama, jog yra neigiamas poveikis konkurencijai.

2) paprastai susitarimo šalys negali pasinaudoti *de minimis* taisykle. Komisija savo pranešime⁸⁰ yra nurodžiusi, jog *de minimis* taisyklė netaikoma horizontaliems susitarimams, kurie padalina prekės rinką teritoriniu pagrindu ir vertikaliems susitarimams, kurie apriboja teritoriją ar klientus, kurioje arba kuriems pirkėjas gali parduoti prekes. Tačiau EB teismų praktika šios taisyklės nesuabsoliutina ir ne kartą yra padariusi išvadą, jog konkurencija, turint tikslą ją apriboti, buvo apribota nepastebimai.⁸¹

3) susitarimo šalys gali išvengti 81 straipsnio taikymo tik įrodžiusi, jog yra tenkinamos visos 81 straipsnio 3 dalyje numatytos sąlygos. Pažymėtina, jog 81 straipsnio taikymui nepakanka nustatyti, jog susitarimo tikslas yra konkurencijos ribojimas. Turi būti konstruotos ir kitos būtinos šio straipsnio taikymo sąlygos. Taip pat yra galimybė perkelti įrodinėjimo našta Komisijai arba kitai šaliai, siekiančiai įrodyti, jog buvo konkurencijos ribojimas, nustatant, jog nebuvo tikslo riboti konkurenciją. Įrodžius, kad susitarimas neturi tikslo riboti konkurenciją, Komisija privalėtų atlikti išsamią ekonominę analizę, kad būtų nustatyti konkurenciją ribojantys padariniai.

Tiek Komisija, tiek EB teismai veiksmus, kurie riboja paralelinę prekybą, pripažįsta kaip turinčius tikslą riboti konkurenciją. Iki 2006 metų Komisijos ir EB teismų pozicija dėl veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą, priskyrimo *per se* pažeidimams, buvo gana

⁷⁹ *Cit. op.* 11, paragrafai 20-23.

⁸⁰ *Cit. op.* 13, 11 straipsnis.

⁸¹ Europos Komisijos 1998 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-306/96, *Javico International and Javoco AG v. Yves Saint Laurent Parfums SA*, (1998), ECR I-01983, paragrafai 5 ir 7.

aiški, pavyzdžiui, *Javico AG*⁸², *Vincent Gosme*⁸³, *Pronuptia*⁸⁴ ir *Consten and Grundig*⁸⁵ bylos. Ir horizontalieji susitarimai, ir vertikalieji susitarimai, turintys tikslą padalinti rinkas, laikomi turinčiais tikslą riboti konkurenciją. Horizontalieji susitarimai, sudaryti tarp konkurentų, kuriais siekiama apriboti paralelinę prekybą, teisinėje literatūroje nesukėlė tiek daug diskusijų, kaip vertikalieji. Tai paaiškintina tuo, jog susitarimai tarp konkurentų retai kada gali suteikti naudos vartotojams. Autorius pritaria pastarajai nuomonei, dėl šios priežasties šiame darbe bus išimtinai koncentruojamasi į vertikaliųjų susitarimų analizę. Diskusijos dėl vertikaliųjų susitarimų, ribojančių paralelinę prekybą, vis dar tebevyksta ir bendros nuomonės šiuo klausimu nėra. ETT *Consten and Grundig* byloje⁸⁶, kuri turėjo labai didelę įtaką 81 straipsnio interpretavimui, nustatė, jog nepaisant to, jog konkurencija tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų yra labiau pastebima, tai nereiškia, jog konkurencijos tarp to paties prekės ženklo gamintojo ribojimui neturėtų būti taikomas 81(1) straipsnis. ETT įtvirtino, jog yra svarbu skatinti konkurenciją tarp platintojų bei palaikyti ne tik skirtingų prekių ženklų gamintojų, bet ir to paties prekės ženklo gamintojo konkurenciją. Sprendime ETT nustatė, jog sutartis tarp *Consten* ir *Grundig* visiškai panaikino konkurenciją tarp to paties prekės ženklo gamintojo ir padalino rinkas. ETT įtvirtino taisyklę – ūkio subjektų veiksmai, kuriais yra dalijama rinka, yra laikomi turinčiais tikslą riboti konkurenciją. Ši taisyklė vėliau turėjo didelės įtakos ne tik Komisijos ir EB teismų priimamiems sprendimams, bet ir valstybių narių nacionalinių institucijų priimamiems sprendimams. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2001 metais nagrinėjusi „Mažeikių nafta“ ir naftos produktais prekiaujančių ūkio subjektų veiksmus⁸⁷, ribojančius importą tarp valstybių narių, vadovavosi *Consten and Grundig* byla⁸⁸. Šioje byloje konkurencijos taryba nustatė, jog susitarimas, kuris nustato pirkėjui įpareigojimą neimportuoti ir neplatinti importuotų produktų, savo esme yra ribojantis konkurenciją.

2006 metais Pirmosios instancijos teismui priėmus sprendimą *GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission*⁸⁹ byloje, tapo neaišku, kokius veiksmus laikyti turinčiais tikslą riboti konkurenciją, o kuriuos – turinčiais tokį poveikį. Ankstesnė

⁸² *Ibid.*, paragrafas 14.

⁸³ Europos Komisijos 1991 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje 91/335/EEC, *Vincent Gosme, SA v. Distribution Martell Piper SA* (1991), OL, L 185, paragrafai 36 ir 37.

⁸⁴ Europos Teisingumo Teismas 1986 m. sausio 28 d. sprendimas byloje 161/84, *Pronuptia de Paris GmbH v Pronuptia de Paris Irmgard Schillgallis* (1986), ECR 00353.

⁸⁵ *Cit. op.* 15.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ *Cit. op.* 69.

⁸⁸ *Cit. op.* 15.

⁸⁹ *Cit. op.* 49.

Komisijos ir EB teismų praktika rodė vienareikšmį požiūrį į paralelinį importą/eksportą ribojančius veiksmus, t.y. juos nustatčius, konstatuojamas ir konkurencijos ribojimo tikslas. Tačiau pastaroji byla parodė, jog požiūris gali būti keičiamas. Komisija nustatė, jog *GlaxoSmithKline* taikyta dvigubos kainos politika buvo tiesioginis paralelinės prekybos ribojimas, t.y. tokios sistemos sukūrimas turėjo tikslą riboti konkurenciją. Teismas pripažino, jog EB teismų praktika rodo nedviprasmišką požiūrį, laikydami, kad susitarimai, kurie siekia riboti paralelinę prekybą, turi tikslą riboti konkurenciją. Taip pat ūkio subjektų veiksmai, kuriais yra sudaromos netinkamos sąlygos vykdyti paralelinę prekybą, traktuojami kaip turintys tokį tikslą⁹⁰. Nepaisant ankstesnės EB teismų praktikos, teismas savo sprendimą motyvavo 81 straipsnio pagrindiniu tikslu – galutinio vartotojo gerbūvio didinimu. Kadangi 81 straipsnio tikslas yra uždrausti ūkio subjektams mažinti galutinio vartotojo gerbūvį, tai susitarimas, nustatantis paralelinės prekybos ribojimą, gali būti laikomas turinčiu tikslą riboti konkurenciją tik tuo atveju, kai galutinio vartotojo gerbūvis nukenčia. Kitaip tariant, teismas pasakė, jog tiesiogiai susitarimuose numatyti paralelinės prekybos ribojimai, nebūtinai reiškia, jog galutinio vartotojo gerbūvis sumažės ar vartotojas negaus tam tikros naudos. Teismas paneigė anksčiau taikytą taisyklę, jog paralelinę prekybą ribojantys susitarimai laikomi *per se* pažeidimais. Argumentuodamas savo sprendimą, teismas daugiau dėmesio skyrė konkrečioms bylos aplinkybėms ir konkrečiai ekonominei situacijai, kurioje ginčijamas susitarimas veikė. Teismas savo sprendimą grindė ypatinga situacija farmacijos rinkoje, kuri skiriasi nuo kitų rinkų. Tačiau autoriaus nuomone, teismas turėjo galimybę išplėsti šį aiškinimą ir įvesti didesnio aiškumo interpretuojant 81 straipsnį. Teismas galėjo nesureikšminti specifinės rinkos pobūdžio bei 81 straipsnyje įtvirtintą fundamentalų tikslą aiškiau susieti su konkurencijos ribojimo sąvoka. Tokį sprendimo įvertinimą autorius grindžia šiais argumentais.

Pirma, kaip jau buvo minėta šiame darbe, 81 straipsnio pagrindinis tikslas yra galutinio vartotojo apsauga. Kadangi teismas *GlaxoSmithKline* byloje konstatavo esminį 81 straipsnio tikslą, galėjo šį tikslą susieti su konkurencijos ribojimo sąvoka. Konkurencijos ribojimo sąvoka turėtų būti aiškinama atsižvelgiant į visos EB išskeltus konkurencijos teisės tikslus. EB konkurencijos teisė siekia trijų tikslų: konkurencijos apsaugos, bendrosios rinkos sukūrimo ir vartotojų apsaugos. Logiška išvada būtų, jog į konkurencijos ribojimo sąvoką patenka visų šių tikslų apsauga. Tačiau esant šių tikslų konfliktui, kaip ir įvyko *GlaxoSmithKline* byloje, konkurencijos ribojimo sąvoka nebegali savyje talpinti trijų ar dviejų apsaugos. Turi būti pasirinktas vienas apsaugos objektas.

⁹⁰ *Ibid.*, paragrafai 115 ir 116.

Tiek sprendimas *GlaxoSmithKline* byloje, tiek sisteminė teisės aktų analizė leidžia daryti išvadą, jog šis pagrindinis apsaugos objektas yra vartotojo gerbūvis. Tačiau pažymėtina, šie tikslai nėra vienas nuo kito izoliuoti. Priešingai, jie vienas su kitu yra neatskiriama susiję, t.y. konkurencijos apsaugos, ir bendrosios rinkos kūrimo tikslai talpina savyje svarbesnį siekį – vartotojo apsaugą. Kitaip tariant, paralelinės prekybos apsauga patenka į konkurencijos ribojimo sąvokos apsaugos mechanizmą, nes paralelinė prekyba, padėdama įgyvendinti integracinį tikslą, didina vartotojų gerbūvį. Dėl šios priežasties, analizuojant veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą, turėtų būti nagrinėjama, ar tokiais veiksmais galutiniam vartotojui yra padaroma žala ar jis neteko to, ką būtų gavęs nesant susitarimui. Šis klausimas turėtų būti kertinis apibūdinant konkurencijos ribojimo sąvoką.

Tam tikrais atvejais konstatuoti konkurencijos ribojimą gali pakakti įrodyti, jog yra rinkų izoliavimas, kas leidžia daryti išvadą, jog vartotojai negauna didesnio pasirinkimo, apribojama kainų konkurencija ir t.t. Pavyzdžiui, jeigu *Consten and Grundig* byloje šalys būtų sudariusios absoliučios apsaugos susitarimą ir nebūtų jokių šalutinių aplinkybių, tokių kaip: siekis įeiti į neištirtą rinką, didelės rizikos prisiėmimas, istorinė situacija ir kita, galima būtų teigti, jog toks susitarimas turėjo tikslą riboti konkurenciją. Akivaizdu, kad tokio pobūdžio susitarimai, skaidydami rinką, mažina vartotojų gerbūvį. Vadinasi, šiuo atveju, konstatuotas integracinio tikslo pažeidimas vienareikšmiškai veda prie galutinio vartotojo interesų apsaugos pažeidimo. Kita vertus, rinkų izoliavimas, gali sukelti ne tik aukščiau minėtus padarinius, bet ir kitus. Kaip antai, naujo produkto pristatymas rinkoje, inovacijų diegimas, aptarnavimo tobulinimas ir t.t. Taigi, darytina išvada, jog veiksmai, ribojantys paralelinę prekybą, ne visada turi tikslą riboti konkurenciją. Tai, kad yra nustatomas bendrosios rinkos skaidymas, dar nereiškia, jog galima daryti vienareikšmišką išvadą, jog galutinio vartotojo gerbūvis sumažėjo. Dažnai būna kitų aplinkybių, kurios „išteisintų“ tokį šalių sprendimą. Pavyzdžiui, *Consten and Grundig* byloje⁹¹ buvo visiškai apribota konkurencija tarp to paties prekės ženklo gamintojo, tačiau padidėjo konkurencija tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų. Autoriaus nuomone, negalima šių dviejų konkurencijų nagrinėti izoliuotai viena nuo kitos. Kadangi 81 straipsnio pagrindinis tikslas yra galutinio vartotojo apsauga ir šis tikslas apibrėžia pačią konkurencijos ribojimo sąvoką, nustatyti ar tokio ribojimo tikslas yra tik galutinio vartotojo gerbūvio mažinimas, neįmanoma neįvertinus abiejų konkurencijų poveikio vartotojų gerbūviui. Ši byla yra pateikta kaip pavyzdys, nes ji iliustruoja, kaip esant netgi absoliučiam teritorijos ribojimui, pasekmės nėra vienareikšmės. Todėl iki šiol EB teismų ir Komisijos vystyta praktika, jog integracinio

⁹¹ *Cit. op. 15.*

tikslo pažeidimas visada reiškia ir konkurencijos ribojimą, vargu ar yra teisinga. Nebūtų teisinga laikyti visų susitarimų, kaip *per se* pažeidžiančių konkurenciją, kurie izoliuoja rinkas, nes nėra aiškūs padariniai galutiniam vartotojui. Aišku, būtų klaidinga teigti, jog ETT visiškai neteisingai išsprendė *Consten and Grundig* bylą⁹². Galbūt jeigu būtų atlikta ekonominė analizė ir palyginti susitarimo padariniai, sprendimas būtų nepakitęs – nustatytas konkurencijos ribojimas padariniais. Tačiau svarbiausia šioje situacijoje yra įrodinėjimo našta, kuri neturėtų būti nustatoma netinkamai šaliai. Derėtų pažymėti, jog tokios faktinės aplinkybės, kurios buvo *Consten and Grundig* byloje⁹³, praktikoje būna labai retos, netgi priešingai, tai galima būtų pavadinti greičiau išimtimi nei taisykle.

Pabrėžtina, jog Komisija savo gairėse⁹⁴ yra nurodžiusi, jog vartotojo sąvoka apima ne tik galutinį vartotoją, bet ir visus tiesioginius ir netiesioginius produktų, dėl kurių sudaromas susitarimas, vartotojus, įskaitant gamintojus, kurie naudoja tuos produktus kaip pusfabrikačius, didmenininkus, mažmenininkus ir galutinius vartotojus, t. y. asmenis, kurie perka tuos produktus kitiems tikslams, nei tiesioginė jų prekyba ar profesinė veikla. Tačiau autoriaus nuomone, toks vartotojo požiūris yra per platus. Į konkurencijos ribojimo apsaugos rėmus gamintojų, didmenininkų, mažmenininkų apsauga turėtų patekti tik tuomet, kai tai yra reikalinga apsaugoti galutinį vartotoją. Jeigu konkurencijos teisė imtųsi ginti konkurentus, kai tai nesuteikia jokios naudos galutiniam vartotojui, autoriaus nuomone, būtų sudarytos diskriminacinės sąlygos vykdyti ekonominę veiklą.

Antra, autoriaus vertinimu, teismas nagrinėjamoje byloje, per daug sureikšmino farmacijos rinkos pobūdį ir jos įtaką priimtam sprendimui. Manytina, jog konkurencijos taisyklių taikymo veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą, problemų gali kilti ne tik farmacijos, bet ir kitose rinkose, kuriose taip pat nuolat vyksta arši kova dėl naujų technologijų kūrimo, inovacijų diegimo ar visiškai naujose, neiširtose rinkose, kur siekiamo produkto nauda vartotojui yra labai didelė. Tai galėtų būti įvairių informacinių technologijų, statybų įrenginių ar bet kokios kitos gamybos procesą tobulinančios įrangos rinkos. Visose panašiose rinkose yra svarbus nuolatinis kūrybos procesas. Todėl jeigu nebus įmanoma susigrąžinti investuotų lėšų, šis procesas gali sulėtėti arba iš vis išnykti. Šiuose sektoriuose, reikalaujančiuose pastovių investicijų, paraleliniai importuotojai greičiau tampa tiesiog savojo verslo vystytojai, bet ne vartotojų gerbūvio didintojai. Vykdydami paralelinę prekybą, jie galbūt ir sumažina laikinai kainas, tačiau sumažina

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Cit. op.* 11, paragrafas 84.

gamintojų skirtas lėšas inovacijoms. Gamintojai, patirdami nuostolį, yra priversti persvarstyti lėšų paskirstymą ir yra mažinamos skiriamos lėšos inovacijoms, tyrimams, naujų idėjų generavimui. Visos šios priežastys rodo, jog veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą, nepripažinimas *per se* pažeidimu, gali būti naudojamas ne tik farmacijos sektoriuje bet ir kuriame kitame, kuriam reikalingas nuolatinis investavimas į inovacinius sprendimus. Be abejonės, asmenys, kritikuojantys šią autoriaus poziciją, galėtų teigti, jog kituose inovaciniuose sektoriuose, gamintojas pats galėtų koreguoti kainą, ją nustatydamas vienodai didelę, vienodai mažą ar stengtis rasti vidutinę kainą. Situacija farmacijos sektoriuje yra ypatinga tuo, kad čia kainos nustatyme dalyvauja pačių valstybių narių įgaliotos institucijos. Tačiau tokiems kritiškiems teiginiams galima būtų rasti pagrįstus atsakymus. Visų pirma, jeigu kaina būtų nustatyta vienodai maža, kad produktus galėtų įsigyti ir vartotojai, gyvenantys valstybėse, kur pragyvenimo lygis yra nedidelis, tai gamintojas galėtų negauti iš pardavimo lėšų, kurios būtų reikalingos tyrimams. O šie sektoriai pasižymi savybe, jog lėšų inovacijoms privalo nuolat, nes tai didina galutinio vartotojo gerbūvį. Kita vertus, jeigu kaina būtų nustatyta vienodai didelė, tam tikra rūšis vartotojų paprasčiausiai negalėtų šių prekių įsigyti, nes kaina būtų per aukšta. Vienodos vidutinės kainos nustatymas praktikoje yra praktiškai neįmanomas, nes produkto kainą lemia daugelis veiksnių, kaip antai: pragyvenimo lygis, konkurentų gausa, pirkėjų prioritetai, skirtingi veiklos kaštai. Esant skirtingoms rinkų struktūroms, nustatyta vidutinė vienoda kaina vienoje valstybėse galėtų būti optimali, kitose valstybėse gali sukelti padarinius esant per aukštai kainai, o kitose – esant per mažai kainai. Kitaip tariant, kainų diskriminavimas yra pozityvus, nes padeda kiekvienai pirkėjų grupei parinkti tinkamiausią kainą ir taip maksimizuoti pardavimus.

Taigi, nors ir sprendimas *GlaxoSmithKline* byloje yra apskūstas ir nėra aišku kaip ETT išaiškins 81 straipsnio taikymą veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą, tačiau autoriaus nuomone, teismo argumentai dėl šių veiksmų nepripažinimo *per se* pažeidimu buvo įtikinami. Teismo padaryta išvada, jog paralelinę prekybą ribojančius veiksmus galima būtų pripažinti turinčiais tikslą riboti konkurenciją tik tuo atveju, kai galutinis vartotojas netenka to, ką būtų gavęs, nesant minėtiems veiksams, yra kardinaliai keičiantis iki tol susiklosčiusią praktiką. Toks teismo išreikštas požiūris yra pagrįstas teisingu konkurencijos teisės tikslų identifikavimu ir vertinimu. Vertėtų pažymėti, jog teismas atskleidamas 81 straipsnio tikslus, galėjo juos susieti su konkurencijos ribojimo sąvoka ir išspręsti iki šiol kylančias 81 straipsnio interpretavimo problemas. Tačiau reikėtų tikėtis, jog konkurencijos ribojimo aiškinimą pateiks ETT, nagrinėdamas paduotą apeliaciją.

3. Veiksmų, ribojančių paralelinę prekybą, teisinio reguliavimo alternatyvos

Išsiaiškinus, jog paralelinę prekybą ribojantys veiksmai gali sukelti įvairių padarinių, reikėtų išanalizuoti ir galimus šių veiksmų teisinio reglamentavimo būdus. Visgi, ar yra būtinybė keisti teisinį reguliavimą bei susiklosčiusią EB teismų praktiką, atsižvelgiant į darbe padarytas išvadas? Autoriaus požiūriu, šis klausimas gali turėti kelis alternatyvius atsakymus, kurių kiekvienas bus įvertintas atskirai. Visų pirma derėtų pažymėti, jog pasiūlymai, susiję su galimu paralelinės prekybos ribojimo teisiniu reglamentavimu, bus teikiami tik dėl vertikalųjų susitarimų. Horizontalieji susitarimai, kuriais siekiama skaidyti rinkas ir uždrausti paralelinę prekybą, autoriaus nuomone, yra žymiai pavojingesni ir laikytini *per se* pažeidimais.

3.1. Pirmoji alternatyva

Pirmasis būdas – paralelinę prekybą ribojančių veiksmų interpretavimas pagal iki šiol buvusį modelį, t.y. visi veiksmai, ribojantys paralelinę prekybą, laikomi turinčiais tikslą riboti konkurenciją. Šis būdas turi ir teigiamų, ir neigiamų aspektų. Visų pirma, palikus esamą reglamentavimą, tiek ūkio subjektams, tiek kitiems praktikuojantiems asmenims, išliktų teisinis aiškumas. Žinodami, jog susitarimai, ribojantys paralelinę prekybą, laikomi *per se* pažeidimais, ūkio subjektai galės atitinkamai veikti ir būti tikri dėl atliekamų veiksmų, t.y. susitarimas, ribojantis paralelinę prekybą, savo tikslu riboja ir konkurenciją. Tačiau ar šis argumentas yra pakankamai pagrįstas dabartine situacija bendrojoje rinkoje ir EB teismų formuojamoje konkurencijos politikoje? Autoriaus įsitikinimu, ši pozicija turi daugiau minusų, nei plusų. Kaip jau buvo išnagrinėta šiame darbe, tam tikrais atvejais paralelinė prekyba ne tik gali būti nenaudinga, bet ir žalinga. Kaip taisyklė, paralelinė prekyba turi potencialų poveikį daryti neigiamą įtaką vartotojams, kai ji yra vystoma ūkio sektoriuose, reikalaujančiuose nuolatinių investicijų. Be to, keičiantis Komisijos ir EB teismų požiūriui ką reikėtų laikyti esminiu konkurencijos teisės tikslu, bei mažėjant integracinio tikslo poreikiui, būtų neteisinga palikti teisinį reglamentavimą, kuris buvo formuojamas visai kitomis sąlygomis.

3.2. Antroji alternatyva

Antrasis būdas – konkurencijos ribojimas nustatomas atliekant išsamią ekonominę analizę, siekiant nustatyti ar ūkio subjektai turi rinkos galią. Pripažinus, jog visų paralelinę prekybą ribojančių veikslių nereikėtų laikyti *per se* pažeidimais, atitinkamai turėtų būti pakeisti ir teisės aktai. Tokio teisinio reglamentavimo įtvirtinimas nereikalautų nei EB steigimo sutarties pakeitimo, nei EB teismų praktikos naujų išaiškinimų. Nepaisant to, jog EB teismų praktika vienareikšmiškai paralelinę prekybą ribojančius susitarimus traktavo kaip turinčius tikslą riboti konkurenciją, nebuvo atmesta galimybė, jog gali būti visgi atsižvelgiama į ūkio subjektų rinkos dalis⁹⁵. Todėl šis reguliavimo būdas nėra visiškai prieštaraujantis EB teismų praktikai. Visgi tam tikrų teisės aktų pakeitimas būtų neišvengiamas. Visų pirma, turėtų būti pakeisti Komisijos Reglamento⁹⁶ 1 straipsnio 10 punktas, 4 straipsnio b dalis, įvardijančios rinką dalijančius susitarimus kaip turinčius tikslą riboti konkurenciją. Taip pat atitinkamai turėtų būti pakeisti Komisijos pranešimai bei gairės⁹⁷. Be to, šio metodo pasirinkimas labai padidintų Komisijos darbų apimtį. Komisija būtų priversta atlikti išsamią ekonominę analizę, kuri reikalauja daug laiko ir lėšų, dėl kiekvieno vertikaliojo susitarimo, kuris riboja paralelinę prekybą. Tačiau ar būtų teisinga Komisijai ar kitai šaliai, bandančiai įrodyti konkurencijos ribojimą, nustatyti tokią sunkią pareigą? Juk praktika visgi rodo, jog paralelinė prekyba, būdama esminiu integracinio tikslo įrankiu, dažniausiai atvejais didina vartotojų gerbūvį. Situacijos, kuomet paralelinė prekyba galėtų sukelti neigiamų padarinių, yra išimtinės. Todėl autoriaus įsitikinimu, dėl išimtinių atvejų keisti visą reguliavimą nebūtų pagrįsta ir naudinga.

⁹⁵ Pirmosios instancijos Teismo 2006 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje T-168/01, *GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission* (2006), ECR II-04987; Europos Komisijos 1998 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-306/96, *Javico International and Javoco AG v. Yves Saint Laurent Parfums SA*, (1998), ECR I-01983; Europos Teisingumo Teismo 1969 m. liepos 9 d. sprendimas byloje 5/69, *Franz Völk v. S.P.R.L. Ets J. Vervaecke* (1969), ECR 295.

⁹⁶ *Cit. op.* 27.

⁹⁷ Komisijos komunikatas. Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairės (OL, 2004 C 101/08); Komisijos pranešimas dėl nedidelės svarbos susitarimų, kurie nežymiai riboja konkurenciją pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalį (*de minimis*) (OL, 2001 C 368/07); Komisijos pranešimas. Vertikaliųjų apribojimų gairės (OL, 2000 C 291/01).

3.3. Trečioji alternatyva

Trečiasis būdas taip pat reikalauja antikonkurencinių padarinių nustatymo, tačiau nurodo dar vieną papildomą sąlygą. Šis metodas įtvirtina, jog konkurencijos ribojimas bus nustatytas tik tuo atveju, kai apribojus konkurenciją tarp to paties prekės ženklo gamintojo, konkurencija tarp skirtingų gamintojų taip pat apribojama. Jeigu yra apribojama tik konkurencija tarp to paties prekės ženklo gamintojo, o skirtingų gamintojų konkurencija nesikeičia arba netgi padidėja, tuomet nėra taikomas 81 straipsnis. Tačiau šis būdas be trūkumų, minėtų analizuojant antrąjį metodą, turi ir kitus. Šiuo atveju, Komisija privalėtų ne tik atlikti išsamią ekonominę analizę dėl kiekvieno susitarimo, kuris riboja paralelinę prekybą, ir įrodyti antikonkurencinius padarinius, bet ir palyginus antikonkurencinius ir prokonkurencinius padarinius, konstatuoti arba paneigti konkurencijos ribojimo buvimą. Nesant jokių pasikeitimų konkurencijoje tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų, neturėtų būti konstatuojamas ir konkurencijos taisyklių pažeidimas. Tačiau įpareigojimas Komisiją atlikti lyginamąją prokonkurencinių ir antikonkurencinių padarinių analizę, autoriaus požiūriu, būtų neteisingas ir nelogiškas. Komisija objektyviai negali žinoti visų prokonkurencinių susitarimo padarinių, priešingai, nei ji sudariusios šalys. Be to, visos įrodinėjimo naštos perkėlimas vienai šaliai neatitiktų sąžiningumo principo. Pažymėtina, jog šis metodas turi ir teigiamą aspektą. Autoriaus nuomone, nustatinėjant vertikalios susitarimo atitikimą konkurencijos taisyklėms, į konkurencijos tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų pasikeitimus turi būti atsižvelgiama ne nustatinėjant konkurencijos ribojimą, bet nustatinėjant bendrosios išimties taikymą. Tokiu atveju Komisijai arba kitai šaliai, siekiančiai įrodyti konkurencijos ribojimą, reikėtų nustatyti antikonkurencinius padarinius, o kaltinamajai šaliai – prokonkurencinius padarinius. Tačiau kaip konkurencijos pasikeitimai tarp skirtingų gamintojų galėtų įtakoti susitarimo, ribojančio konkurenciją tarp to paties prekės ženklo gamintojo, kvalifikavimą, bus nagrinėjama šio darbo III dalies 4. skyriuje.

3.4. Ketvirtoji alternatyva

Dar viena teisinio sureguliojimo galimybė – pozicijos dėl susitarimų, ribojančių paralelinę prekybą, pripažinimo tikslo pažeidimais nekeisti, tačiau leisti bendrosios išimties taikymą pagal Komisijos reglamentą⁹⁸. Tokiu atveju yra preziumuojama, kad paralelinės prekybos ribojimas sukelia antikonkurencinius padarinius, tačiau prokonkurenciniai padariniai juos nusveria, kol tiekėjo rinkos dalis nesiekia 30 procentų. Bendrosios išimties reglamento 4 straipsnio b, c ir d dalių pakeitimas grindžiamas mažėjančia integracinio tikslo reikšme bei nevienareikšmiais padariniais, kuriuos sukelia paralelinė prekyba. Kitaip tariant, atsižvelgiant į tai, jog bendroji rinka yra sukurta ir šiuo metu siekiant ją padalinti, matyt reikėtų šiek tiek daugiau, nei tik sudaryto susitarimo, kuris izoliuoja rinkas, kad būtų pažeisti vartotojo interesai, galima būtų svarstyti ūkio subjektų rinkos dalies įvedimo galimybę. Be to, kaip jau minėta aukščiau, vertikalieji susitarimai paprastai suteikia daugiau naudos vartotojui, nei žalos. Pagal Komisijos reglamentą, „galima preziumuoti, kad jei tiekėjo užimama rinkos dalis neviršija 30 procentų, vertikalieji susitarimai...paprastai pagerina gamybą arba paskirstymą ir dėl to yra palankūs vartotojams; jeigu vertikaliuose susitarimuose numatyti išimtinio tiekimo įsipareigojimai, tai nustatant jų poveikį rinkai lemiamas veiksnys yra pirkėjo užimama rinkos dalis“. Tačiau reikėtų pripažinti, jog būtų sudėtinga rasti argumentų, jog visi paralelinės prekybos apribojimai sukelia naudingų padarinių vartotojams. Nepaisant to, jog integracinio tikslo svarba mažėja, išlaikyti sukurta bendrąją rinką visuomet bus svarbu, nes tai didina vartotojų gerbūvį. O šio tikslo pasiekimui didelių kliūčių gali daryti ir susitarimai, kuomet tiekėjo ar atitinkamai pirkėjo rinkos dalis yra mažesnė nei 30 procentų. Be to reikėtų pridurti, jog dauguma susitarimų, ribojančių paralelinę prekybą, sukelia tik neigiamus padarinius vartotojams. Tik išimtiniais atvejais ir išimtiniuose sektoriuose nauda vartotojams yra žymiai didesnė, nei žala.

3.5. Penktoji alternatyva

Penktoji teisinio reguliojimo alternatyva, autoriaus nuomone, yra pagrįsta tiek dabartinėmis rinkos sąlygomis, tiek ir besivystančia EB teismų praktika. Aukščiau minėtos priežastys ir atlikta analizė parodo, jog nei esamas reglamentavimas, nei kardinalus šio reglamentavimo keitimas nėra tinkamos priemonės išspręsti iškilusį konkurencijos taisyklių taikymo paralelinės prekybos ribojimui, klausimą. Visgi

⁹⁸ *Cit. op. 27.*

sisteminis teisės aktų aiškinimas, besikeičianti EB teismų praktika ir situacija rinkoje, nurodo, jog tam tikri pakeitimai yra neišvengiami. Autoriaus įsitikinimu, paralelinės prekybos teisinį reglamentavimą reikėtų nustatyti atsižvelgiant į tai, kokio pobūdžio rinkoje ji yra vykdoma. Vertikalieji susitarimai, kurie riboja paralelinę prekybą didelių ir pastovių investicijų reikalaujančiose rinkose arba ūkio šakose, kur konkurencinės sąlygos yra nustatomos ar koreguojamos valstybės institucijų, patektų į 81 straipsnio 1 dalies taikymo sferą tik įrodžius konkurenciją ribojančius padarinius. Tuo tarpu visi kiti susitarimai būtų laikomi *per se* pažeidimais. Tokį požiūrį atrodo pradeda vystyti ir EB teismai, ir valstybių narių nacionaliniai teismai. Sprendimas *GlaxoSmithKline* byloje⁹⁹ parodė, jog paralelinės prekybos uždraudimas ne visuomet reiškia neigiamus padarinius vartotojo gerbūviui. Valstybių narių nacionaliniai teismai taip pat pradeda rodyti tendenciją leisti paralelinės prekybos ribojimą farmacijos sektoriuje. Pavyzdžiui, Milano apeliacinis teismas atmetė paralelinio importuotojo skundą dėl atsisakymo tiekti tam tikrus vaistus¹⁰⁰. Paryžiaus apeliacinis teismas atmetė *Pharma-Lab* skundą dėl atsisakymo tiekti tam tikros rūšies vaistus, ir nurodė, jog klausimas, kiek paralelinė prekyba yra naudinga galutiniam vartotojui receptinių vaistų rinkoje, yra diskutuotinas¹⁰¹. Vienos komercinis teismas 2003 metais, kuomet buvo taikoma *GlaxoSmithKline* paralelinę prekybą ribojanti sistema, nusprendė, jog vaistų į Austrijos rinką buvo patiekta daugiau nei reikėjo. Dėl to galimi vaistų trūkumai atsirado ne dėl *GlaxoSmithKline* vykdytos politikos, bet dėl paralelinio importuotojo *Herba*¹⁰². Farmacijos sektorius pasižymi ne tik nuolatinio poreikiu gauti lėšų, kurios yra būtinos inovacijoms, bet ir kita savybe, išskiriančia jį iš kitų ūkio šakų. Farmacijos rinkos sąlygas, kaip jau kalbėta šio darbo II dalies 1 skyriuje, formuoja ne pati rinka, o joms turi didelę įtaką kiekvienos valstybės vykdoma politika. O tai yra taip pat svarbi priežastis nustatyti skirtingą teisinį reguliavimą, nes pats rinkos veikimo mechanizmas yra specifinis.

Pažymėtina, kad siūlomame teisinio reguliavimo metode, autorius nurodo dvi alternatyvias sąlygas. Konkurencijos ribojimo padariniai turėtų būti nustatinėjami rinkose, kuriose yra būtinos nuolatinės investicijos arba rinkose, kuriose konkurencines sąlygas lemia ne pati rinka, o atskirų valstybių politika. Farmacijos sektorius pasižymi abejomis šiomis savybėmis, tačiau, autoriaus nuomone, šis pasiūlymas gali būti pritaikomas ne tik pastarajam. Antroji sąlyga, kuomet valstybės narės nustato tam tikrą reguliavimą specifiniams sektoriams, yra aiški. Tačiau šio metodo kritikas galėtų teirautis – ką reiškia

⁹⁹ *Cit. op.* 49.

¹⁰⁰ KILLICK, J. Parallel Trade in Europe – the Tide is Turning. In *Brussels Legal*. 2006.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² *Ibid.*

nuolatinių investicijų reikalaujančios ūkio šakos. Tiesa, jog beveik visos ūkio šakos reikalauja investicijų. Tam, kad būtų pasiūlytos kokybiškesnės ar įvairesnės prekės ir paslaugos, reikalingas pastovus tobulinimas. Tačiau yra tam tikri sektoriai, kurie yra ypatingai svarbūs vartotojui ir visai visuomenei ir neatliekant nuolatinių investicijų, galutinio vartotojo gerbūvis nukentėtų. Pavyzdžiui, ūkio šakose, susijusiose su informacinių technologijų svarbiomis inovacijomis, augalinių trąšų kūrimas, augalų ir gyvūnų veislių išvedimas, gyvulinių pašarų kūrimas, statybinių įrenginių kūrimas, skatinantis visuomenės ir aplinkos saugumą. Autoriaus įsitikinimu, inovacinių sektorių apibrėžimui galima būtų pasiūlyti dvi alternatyvas. Pirmoji galimybė atskirti nagrinėjamą sektorių - ūkio subjektų patiriamų kaštų skaičiavimas. Patricia M. Danzon yra atlikusi tyrimą farmacijos sektoriuje ir nustatė, jog vaistų gamyba pasižymi kitokia lėšų struktūra nei daugelis kitų ūkio šakų: fiksuoti kaštai, į kuriuos įeina ir lėšos tyrimams atlikti, yra labai dideli. Tuo tarpu kintantys kaštai yra pakankamai nedideli, sudaro mažiau nei 25-50 procentų visos produkto kainos¹⁰³, tuo tarpu lėšos, skiriamos tyrimams ir technologijų vystymui sudaro daugiau kaip 30 procentų visos produkto kainos¹⁰⁴. Taip pat pažymima, jog farmacijos rinka pasižymi dar viena savybe – didele tikimybe patirti produkto „nesėkmę“ (ang. – *high product failure rate*)¹⁰⁵. Taigi šias farmacijos sektoriaus savybes galima būtų pritaikyti inovatyvių rinkų apibrėžimui. Rinkos, kuriose tyrimams ir technologijų vystymui yra skiriama 30 ir daugiau procentų viso produkto lėšų ir yra didelė nerezultatyvių tyrimų atlikimo tikimybė, gali būti apibrėžiamos kaip inovatyvios. Antroji alternatyva, inovacinių sektorių apibrėžti vadovaujantis dalyko kriterijumi, t.y. ką siekiama apsaugoti. Orientyras jį apibrėžti yra EB steigimo sutarties 30 straipsnis. Pagal šį straipsnį, EB steigimo sutarties nuostatos „nekliudo taikyti prekių importo, eksporto ar tranzito draudimų, arba apribojimų, jei jie yra pateisinami visuomenės dorovės, viešosios tvarkos arba visuomenės saugumo, žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatos bei gyvybės apsaugos, nacionalinių meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos bei pramonės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais“¹⁰⁶. Taigi, jeigu inovacijos yra reikalingos visuomenės saugumui, žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatai tobulinti ir vystyti bei pasiekti kitus, aukščiau vardintus tikslus, paralelinės prekybos ribojimas neturėtų būti laikomas *per se* pažeidimu. Tikslai, numatyti EB steigimo sutarties 30 straipsnyje, siekiant apibrėžti investicijų reikalaujančius sektorius, turėtų būti aiškinami plačiai, nes

¹⁰³ Žr. DANZON, P. M. *Differential Pricing: Reconciling R&D, IP and Access*: presentation. WTO: 2001.

¹⁰⁴ Žr. DANZON P. M. *The Economics of Parallel Trade*. In *Pharmacoeconomics*. 1998, No. 13(3), p. 293-304.

¹⁰⁵ Žr. SCHOONVELD, E. *Market segmentation and International Price Referencing*: presentation. WTO: 2001.

¹⁰⁶ *Cit. op.* 4, 30 straipsnis.

pažymėtina, jog paralelinės prekybos ribojimas išlieka konkurencijos teisės pažeidimas, tik siūloma keisti tyrimo tvarką ir įrodinėjimo pareigas. Autoriaus požiūriu, pirmasis būdas apibrėžti inovatyvius sektorius vadovaujantis skiriamų lėšų rodikliu, yra tikslesnis ir lengviau nustatomas.

Šio metodo įgyvendinimui taip pat reikėtų Komisijos reglamento 4 straipsnio b, c, ir d dalių ir preambulės 10 dalies pakeitimo¹⁰⁷, tam, kad susitarimams, kurie riboja paralelinę prekybą analizuotuose rinkose, būtų taikoma bendroji išimtis. Priešingai nei prieš tai analizuotas teisinis reguliavimas, šis turi „pateisinimą“ bendrajai išimčiai taikyti, nes ūkio subjektų vykdoma specifinė veikla iš prigimties yra naudinga vartotojui.

Komisijos gairės ir pranešimai¹⁰⁸, kurie yra rekomendacinio pobūdžio, nėra privalomi keisti, nes keičiantis EB teismų praktikai, pastarieji bus atitinkamai taisomi.

3.6. Tinkamiausias paralelinės prekybos ribojimo reglamentavimo modelis

Taigi, atsižvelgus į visus alternatyvių paralelinės prekybos ribojimo teisinio reglamentavimo būdų teigiamus ir neigiamus aspektus, autoriaus įsitikinimu, pagrįščiausias yra penktasis būdas. Tendenciją farmacijos sektorių reglamentuoti kitaip rodo ir naujausia EB teismų praktika. Paralelinė prekyba, kuri buvo ir vis dar tebėra esminė priemonė pasiekti valstybių narių integracinę tikslą, skirtingose ūkio šakose gali daryti labai skirtingą poveikį galutiniam vartotojo gerbūviui. Analizuotos bylos parodė, jog ūkio sektoriuose, kuriuose yra būtinos nuolatinės investicijos ar kurie yra vienaip ar kitaip reguliuojami valstybių narių, prezumpcijos, jog rinkų izoliavimas reiškia ir vartotojo gerbūvio mažinimą, naudojimas nėra pagrįstas ir tinkamas. Reikėtų tikėtis, jog Komisijos, EB teismų ir nacionalinių valstybių narių konkurencijos institucijos ir teismai, siekdami išlaikyti sukurta bendrąją rinką, neapsiribos formaliu paralelinės prekybos ribojimo aiškinimu ir šią sąvoką išplės, priderindami prie esamos rinkos situacijos.

Padarius išvadą, jog ne visus paralelinę prekybą ribojančius susitarimus reikėtų laikyti *per se* pažeidimais, nes tam tikro pobūdžio ūkio šakos reikalauja detalesnės analizės, kad

¹⁰⁷ *Cit. op. 27.*

¹⁰⁸ Komisijos komunikatas. Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairės (OL, 2004 C 101/08); Komisijos pranešimas dėl nedidelės svarbos susitarimų, kurie nežymiai riboja konkurenciją pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalį (*de minimis*) (OL, 2001 C 368/07); Komisijos pranešimas. Vertikaliųjų apribojimų gairės (OL, 2000 C 291/01); Komisijos pranešimas. Paaiškinimai dėl Sutarties 81 ir 82 straipsniuose naudojamos sąvokos „poveikio prekybai“ (OL, 2004 C 101/81).

būtų nustatyti neigiami padariniai galutiniam vartotojui, liko neatsakyti kiti klausimai. Kadangi inovacinių sektorių specifika reikalauja išsamios analizės konkurencijos ribojimui nustatyti, kyla klausimas, kaip turėtų būti suprantamas vartotojo gerbūvio mažinimas? Vartotojo gerbūvio mažinimas turėtų būti suprantamas vienodai ar skirtingai, nagrinėjant tiek susitarimus, turinčius tikslą riboti konkurenciją, tiek turinčius padarinius? Ar reikia atlikti antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių analizę siekiant nustatyti, jog vartotojo gerbūvis sumažėjo? Išsiaiškinus šiuos klausimus, bus galutinai apibrėžtas konkurencijos ribojimas ir nustatytas teisinis paralelinės prekybos ribojimo reglamentavimas.

4. Susitarimai, kurių pasekmė yra konkurencijos ribojimas

Tuo atveju, kai susitarimas neturi konkurencijos ribojimo tikslo, žiūrima ar tam tikras susitarimas neturi tokių pasekmių. Kalbant apie paralelinės prekybos atvejus, tai turėtų būti aktualu nagrinėjant ūkio subjektų veiksmus inovaciniuose sektoriuose. Priešingai nei esant tikslo ribojimams, šiuo atveju teisės aktai ir EB teismų sprendimai nedaro prezumpcijos, jog yra konkurencijos ribojimo padariniai, o juos reikia įrodyti tai teigiančiai šaliai. Konkurenciją ribojantys padariniai įrodinėjami atliekant išsamią ekonominę analizę. Konkurencijos ribojimo tikslu atvejai, kuomet šalių rinkos galia nėra svarbi¹⁰⁹, nes laikoma, kad tam tikri veiksmai patys savaime yra ribojantys konkurenciją, skiriasi nuo konkurencijos ribojimo padariniais atvejų, kadangi atliekamos analizės pagrindinis rūpestis yra būtent susitarimo šalių rinkos galia. Komisija savo gairėse yra nurodžiusi: „neigiami padariniai konkurencijai atitinkamoje rinkoje tikėtini, kai šalys atskirai arba kartu turi arba įgauna tam tikrą rinkos galią, o susitarimas padeda sukurti, palaikyti arba sustiprinti tą rinkos galią arba leidžia šalims ją naudoti. Rinkos galia – tai galimybė ilgesnį laikotarpį išlaikyti didesnes kainas nei konkurencinės, arba reikšmingesnį laikotarpį išlaikyti žemesnio lygio nei konkurencinis, gamybos apimtis, pagal produkcijos kokybę, jos įvairovę ir inovacijas. Rinkos galia gali būti sukurta, palaikoma ir sustiprinama dėl konkurencijos tarp susitarimo šalių apribojimo. Taip pat gali atsirasti dėl konkurencijos tarp bet kurios susitarimo šalies ir trečiųjų šalių

¹⁰⁹ Išskyrus minėtas retas išimtis, kuomet nustačius konkurencijos ribojimo tikslą, ūkio subjektai išvengė 81(1) staripsnio taikymo, nes buvo nustatytas nepastebimas konkurencijos ribojimas, t.y. šalys neturėjo rinkos galios.

apribojimo. Rinkos galia vertinama pagal rinkos mastą¹¹⁰. Komisija nepasako, koks yra tas rinkos mastas, tačiau teigia, jog rinkos galios mastas, kuris yra reikalingas nustatyti pažeidimui pagal 81 straipsnį, yra mažesnis, nei rinkos mastas, kurio reikia dominavimui nustatyti. Dar vienas kriterijus, padedantis nustatyti rinkos galios mastą – *de minimis* taisyklė. Priešingai nei esant tikslo ribojimams, šalis, kuri yra kaltinama ribojusi konkurenciją padariniiais, turi teisę pasinaudoti *de minimis* taisykle. Komisija laikys, jog ūkio subjektų sudaryti susitarimai riboja konkurenciją nežymiai, jeigu susitarimo šalių bendrai užimama rinkos dalis yra nedidesnė kaip 10 % - tarp konkurentų ir 15 % sudarius vertikalų susitarimą.

Taigi į klausimą, ar tam tikras susitarimas gali turėti neigiamų padarinių konkurencijai, padeda atsakyti rinkos galia. Kitaip tariant, jeigu ūkio subjektas turi rinkos galią, tai jis ir gali daryti neigiamą įtaką konkurencijai. Tačiau tai, kad ūkio subjektas turi rinkos galią, nereiškia, jog yra ir konkurencijos ribojimas. Esminis klausimas yra, ką reikėtų laikyti konkurencijos ribojimu. Ar paralelinės prekybos atveju siekiant nustatyti konkurencijos ribojimą, būtina atlikti antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių analizę 81 straipsnio 1 dalyje? Kaip analizuota šiame darbe, konkurencijos ribojimą reikėtų suprasti kaip vartotojo gerbūvio mažinimą. Bet klausimas, kokiems ribojimams esant galima būtų teigti, jog vartotojo gerbūvis sumažėjo, išlieka aktualus. Vartotojo gerbūvio mažinimas turėtų būti suprantamas kaip antikonkurenciniai padariniai konkurencijai, ar visgi 81 straipsnio 1 dalis turėtų drausti tik tokius apribojimus, kurie, įvertinus visus ekonominius susitarimo padarinius, sukelia daugiau neigiamų, nei teigiamų padarinių konkurencijai? Akivaizdu, kad didelių problemų nekylo, kai yra nustatoma, jog susitarimas turi tik neigiamų padarinių konkurencijai. Tokia situacija dažniausiai būdinga horizontaliesiems susitarimams. Tačiau dažnesnė situacija yra kuomet susitarimai ar ūkio subjektų veiksmai turi ne tik neigiamų padarinių, bet ir teigiamų. Tai ypač būdinga inovaciniuose sektoriuose. Būtent dėl šios priežasties yra būtina išnagrinėti vartotojo gerbūvio sumažėjimo sąvoką.

Komisijos nuomone, 81(1) straipsnio taikymo etape neturi būti atliekama prokonkurencinių ir antikonkurencinių padarinių lyginamoji analizė (angl. – *rule of reason*). Baltojoje knygoje¹¹¹ Komisija yra nurodžiusi, jog 81(1) straipsnis nereikalauja atlikti prokonkurencinių ir antikonkurencinių padarinių lyginamosios analizės. Taip pat nurodo, jog ši analizė yra atliekama 81(3) straipsnyje. Komisija tarsi preziumuoja, jog tuo

¹¹⁰ *Cit. op.* 11, paragrafai 25 ir 26.

¹¹¹ Commission. White Paper on modernisation of the rules implementing Articles 81 and 82 of the EC Treaty (formerly Articles 85 and 86 of the EC Treaty) (OJ, 1999 C132/1), paragrafai 56 ir 57.

atveju, jeigu lyginamoji analizė būtų atliekama jau 81(1) straipsnyje, tai 81(3) straipsnis netektų prasmės. Gairėse¹¹² Komisija dar kartą pabrėžė, jog antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių pusiausvyra vertinama išimtinai pagal 81(3) straipsnio pateiktą schemą. Mokslininkas Giorgio Monti taip pat pritaria Komisijos nuomonei ir teigia, jog 81(3) straipsnis yra skirtas suteikti išimtį susitarimui, kuris teikia naudą¹¹³. Pietro Manizi sutinka su aukščiau minėta nuomone ir pateikia dar vieną papildomą argumentą¹¹⁴. Anot Pietro Manzini, jeigu 81(1) straipsnyje būtų atliekama antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamoji analizė, tai būtų iškraipoma visa šio straipsnio struktūra. Kadangi pačiame 81(1) straipsnyje yra tiksliai įvardinti pažeidimai, kurie riboja konkurenciją, tai šioje stadijoje atliekama lyginamoji analizė, arba kitaip tariant, jeigu būtų pritaikyta *rule of reason* taisyklė, būtų paneigtas pats straipsnio tikslas. Kitaip tariant, priėmus požiūrį, jog inovaciniuose sektoriuose yra būtina atlikti išsamią ekonominę analizę, tiek Komisijos, tiek ir aukščiau nagrinėtų autorių nuomone, konkurencijos ribojimo konstatavimui pakanka nustatyti antikonkurencinius padarinius. Tuo tarpu prokonkurenciniai turėtų būti nagrinėjami 81 straipsnio 3 dalyje. Tačiau EB teismų sprendimai šiuo klausimu yra nevienareikšmiai.

Pirmosios instancijos teismas *Metropole* byloje¹¹⁵ nustatė, jog šalių argumentai, dėl privalomai atliekamos prokonkurencinių ir antikonkurencinių padarinių lyginamosios analizės yra nepriimtini, nes tokio reikalavimo EB teismai savo sprendimuose nėra nurodę. Teismas taip pat nurodė, jog EB teismų sprendimai, kuriomis šalys rėmėsi kad įrodytų, jog *rule of reason* taisyklę reikia taikyti 81(1) straipsnyje, parodo tik platesnį šio straipsnio interpretavimą, bet nenustato reikalavimo taikyti šią taisyklę. Teismas taip pat išplėtojo 81(1) straipsnio taikymo schemą, įtvirtindamas, jog, siekiant nustatyti, ar susitarimas turi konkurenciją ribojančių padarinių, pirmiausia, Komisija turi nustatyti konkurenciją ribojančius padarinius (antikonkurencinis aspektas). Antra, susitarimo šalys turi įrodyti, jog yra tenkinami visi 81(3) straipsnio reikalavimai, t.y. turi įrodyti ir tai, jog susitarimas turėjo prokonkurencinių padarinių. Pozicija, kad nustatant ar susitarimo/veiksmo padarinys yra konkurencijos ribojimas, nėra privaloma atlikti

¹¹² *Cit. op.* 11, paragrafas 11.

¹¹³ *Cit. op.* 28, p. 215.

¹¹⁴ Žr. MANZINI, P. The European Rule of Reason – Crossing the Sea of Doubt. In *European Competition Law Review*. 2002, No. 23(8), p. 392-399.

¹¹⁵ Pirmosios instancijos Teismo 1996 m. liepos 11 d. sprendimas byloje T-528/93, *Metropole Television SA v. Commission* (1996), ECR II-649, paragrafas 72.

antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamosios analizės, buvo pakartota ir *Van den Bergh Foods*¹¹⁶ byloje.

Pažymėtina, jog *Consten and Grundig*¹¹⁷ byloje vienas iš šalių argumentų buvo tai, kad nei Komisija, nei Pirmosios instancijos teismas nesivadovavo *rule of reason* taisykle ir nelygino situacijų rinkoje prieš susitarimą ir po susitarimo sudarymo. ETT atmetė tokį argumentą kaip nepagrįstą ir teigė, jog *rule of reason* taisyklės taikymas nėra privalomas. Kadangi byloje buvo nustatyta, jog susitarimas turi tikslą riboti konkurenciją, tai autoriaus nuomone, padarinių lyginti nebelieka prasmės. Būtų nepagrįsta iš Komisijos reikalauti įrodyti, jog susitarimo tikslas yra konkurencijos ribojimas, o po to ieškoti prokonkurencinių padarinių, kurie galėtų tokį susitarimą legalizuoti.

Tačiau, kaip jau buvo minėta šiame darbe, dėl *Consten* ir *Grundig* susitarimo tikslo, jo įgyvendinimo aplinkybių, negalima daryti vienareikšmiškos išvados, jog buvo sumažintas vartotojų gerbūvis. Todėl daugelis kritikų teigia, jog pažeidimą reikėjo įrodinėti per konkurencijos ribojimo padarinius kriterijus¹¹⁸. Kritikai teigia, jog poveikio vartotojų gerbūviui nustatyti būtų neįmanoma, jeigu nebūtų atliekama lyginamoji analizė. Šią poziciją jie grindžia ir EB teismų praktika, kuri nurodo, jog tam tikri lyginamieji veiksmai vis dėlto yra atliekami. Priėmus pastarąjį požiūrį, nagrinėjant paralelinės prekybos ribojimo atvejus, konkurencijos ribojimas galėtų būti nustatomas tik atlikus antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamąją analizę 81 straipsnio 1 dalyje.

Visų pirma, EB teismai keliuose savo sprendimuose yra nurodę, jog nustatant, ar susitarimas riboja konkurenciją savo padarinius, turi būti atliekama tiek teigiamų, tiek neigiamų konkurencijai padarinių analizė. Nepaisant to, jog ne visos toliau darbe nagrinėjamos bylos yra susijusios su paralelinės prekybos ribojimu, jos padeda atskleisti konkurencijos ribojimo sampratą, kuri yra būtina konkurencijos ribojimui identifikuoti. STM byloje ETT nagrinėjo ar išimtinio platinimo sutartis, kuri nesuteikė absoliučios teritorinės apsaugos, pastebimai riboja konkurenciją. Prancūzijos įmonė *Société Technique Minière* buvo paskirta vienintele Vokietijos bendrovės gaminamų prekių distributore Prancūzijoje bei leista prekes eksportuoti iš Prancūzijos teritorijos. STM

¹¹⁶ Pirmosios instancijos Teismo 1998 m. liepos 7 d. sprendimas byloje T-65/98, *Van den Bergh Foods Ltd v Commission of the European Communities* (1998), ECR II-02641.

¹¹⁷ *Cit. op.* 15.

¹¹⁸ Žr. JONES, A.; ir SUFRIN, B. *EC Competition Law*. Third Edition. New York: Oxford University Press, 2008, p. 226-231; NAZZINI, R. Article 81 EC Between Time Present and Time Past: a Normative Critique of "Restriction of Competition" in EU law. In *Common Market Law Review* [interaktyvus]. 2006, No. 43 (2), p. 497-536.

byloje¹¹⁹ ETT nurodė, jog tuo atveju, kai nėra nustatomas tikslas riboti konkurenciją, turi būti analizuojama ar toks susitarimas neturi konkurencijos ribojimo pasekmių. Nustatant susitarimo daromą poveikį konkurencijai, turi būti įvertinami visi susitarimo sukelti padariniai: ar susitarimas yra būtinas įeiti į naują rinką, kokia yra šalių rinkos dalis, ar suvaržoma konkurencija tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų, koks produkto pobūdis, dėl kurio sudaromas susitarimas, ar galimybė konkurentams užsiimti paraleline prekyba ir visi kiti susiję padariniai. Šioje byloje ETT nustatė, jog prieš nusprendžiant ar susitarimas turėjo konkurenciją ribojančius padarinius, turi būti analizuojama, kokia būtų buvusi konkurencijos struktūra, jeigu susitarimas nebūtų įgyvendintas. Nors ETT tiesiogiai nepasakė, jog nustatinėjant ar susitarimo padarinys yra konkurencijos ribojimas, reikia atlikti antikoncepcinių ir prokonkurenceinių padarinių lyginamąją analizę, tačiau leido daryti tokias prielaidas.

Metro SB-Grossmarkte byloje¹²⁰, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl pasirinktinės distribucijos sutarties įtakos konkurencijai, ETT interpretuodamas 81 straipsnio 1 dalį, palygino pasirinktinės distribucijos sistemos teigiamus ir neigiamus padarinius konkurencijai ir vertino ar konkurenciją ribojantys padariniai nebuvo didesni nei šios sistemos duoti teigiami padariniai.

ETT *Delimitis* byloje¹²¹ nors ir neįvardino, jog turi būti atliekama neigiamų ir teigiamų padarinių konkurencijai lyginamoji analizė, tačiau ypatingai pabrėžė konkurencijos tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų svarbą. Šioje byloje buvo nagrinėjama išimtinio alkoholinių gėrimų tiekimo sutarties atitikimas konkurencijos teisės normoms. Nepaisant to, kad susitarimas buvo vertikalusis, ETT koncentravosi į tai, ar nebuvo suvaržyta konkurencija tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų. Teismas tarsi pasakė, kad konkurencijos tarp to paties prekės ženklo gamintojo sumažėjimas pateisinamas, jei konkurencija tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų sustiprėja. Šios bylos sprendimo argumentacija visiškai kita, lyginant su *Consten and Grundig* byla. Pastarojoje byloje teismas neatsižvelgė į konkurencijos tarp gamintojų padidėjimą. Anot G. Amato, komentavusio sprendimus *Delimitis* bei *Consten and Grundig* bylose, iš pradžių siekiant apsaugoti konkurenciją Europoje buvo skiriamas didelis dėmesys konkurencijai tarp to paties prekės ženklo. Pastarosios konkurencijos apsauga buvo svarbi

¹¹⁹ Europos Teisingumo Teismo 1966 m. birželio 30 d. sprendimas byloje 56/65, *Société Technique Minière (L.T.M.) v Maschinenbau Ulm GmbH (M.B.U.)* (1966), ECR 00235, paragrafas 250.

¹²⁰ Europos Teisingumo Teismo 1977 m. spalio 25 d. sprendimas byloje 26/76, *Metro SB-Grossmarkte GmbH & Co KG v. Commission* (1977), ECR 01875.

¹²¹ Europos Teisingumo Teismo 1991 vasario 28 d. sprendimas byloje C-234/89, *Stergios Delimitis v Henninger Bräu AG* (1991), ECR I-00935.

vienam esminių EB tikslų įgyvendinimui – bendrosios rinkos sukūrimui¹²². Tačiau G. Amato teigia, jog šis tikslas laikui bėgant taps vis mažiau reikšmingas, o susitarimai, ypač vertikalieji, susiję su importo ribojimu nebus laikomi kaip *per se* ribojantys konkurenciją.

Dar viena svarbi byla, susijusi su nagrinėjama problema – *Wouters* byla¹²³. Byloje buvo sprendžiama problema ar nacionalinės Nyderlandų teisės normos, draudžiančios advokatams praktikuoti kartu su finansininkais. ETT išreiškė poziciją, jog advokatų sąjunga su finansininkais galėtų pasiūlyti kokybiškesnių, platesnės srities ar net visiškai naujų paslaugų, kas galėtų vesti prie masto ekonomijos. Tačiau ETT pažymėjo, kad gali būti advokatų, atliekančių patariamąją funkciją, ir finansininkų, atliekančių prižiūrimąją funkciją, nesuderinamumas. Atlikdami finansinį auditą ir kitus patikrinimus, Nyderlanduose finansininkai neturi įsipareigojimo saugoti komercines paslaptis, kaip tai nustatyta advokatūros nariams. Dėl šių priežasčių atsiranda didelė tikimybė interesų konfliktui.¹²⁴ Taigi nesivadovaudamas EB steigimo sutarties 81(3) straipsniu, ETT palygino normos teigiamus ir neigiamus aspektus ir nusprendė, jog tinkamam advokatų profesinės organizacijos funkcionavimui jos buvo būtinos. Nevienareikšmiškai šioje byloje buvo vertinti ETT išsakyti argumentai dėl teigiamų padarinių. Įdomu šioje byloje yra tai, jog ETT argumentavo savo sprendimą neekonominiais padariniais. Ar tai turėtų reikšti, jog siekiant nustatyti ar susitarimo padarinys yra konkurencijos ribojimas ir preziumuojant, jog yra būtina atlikti lyginamąją antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių analizę, turi būti įtraukti ir neekonominiai argumentai, tokie kaip socialinė ar aplinkos apsauga, sveikatos apsauga, kultūros apsauga ir kita? Profesorius D. G. Goyder teigia, kad *Wouters* byloje 81 straipsnio 1 ir 3 dalys buvo sujungtos į vieną. Anot jo, tokių 81 straipsnio interpretavimo atvejų, priėmus Modernizavimo reglamentą, padaugės, nes Komisija neteks monopolijos taikant 81 straipsnio 3 dalį. Tačiau profesoriaus manymu ši byla jokių būdu nereiškia, jog yra reikalavimas taikyti *rule of reason* taisyklę¹²⁵. Profesorius R. Whish teigia, kad ETT *Wouters* bylos sprendime pasinaudojo papildomų apribojimų (angl. - *ancillary restraints*) doktrina ir būtinumą nustatyti apribojimas priskyrė ne prokonkurenciniam tikslui pasiekti, o profesinių paslaugų vientisumui ir teisingumui užtikrinti¹²⁶. Tačiau šios nuomonės neatsako į vieną klausimą: jeigu teismų praktika pripažįsta, jog nustatinėjant konkurencijos ribojimo padarinius yra reikalinga

¹²² *Cit. op.* 28, p. 241, 242.

¹²³ Europos Teisingumo Teismo 2002 m. vasario 19 d. sprendimas byloje C-309/99, *J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* (2002), ECR I-1577.

¹²⁴ *Ibid.*, paragrafas 104.

¹²⁵ *Cit. op.* 28, p. 265.

¹²⁶ *Cit. op.* 8, psl. 120-122.

atlikti lyginamąją analizę, ar tai reiškia, jog turi būti atsižvelgta ir į kitus faktorius, ne tik prokonkurencinius? Autoriaus manymu, čia nebuvo nei *ancillary restraints* doktrina pritaikyta, nei pateiktas naujas 81(1) straipsnio aiškinimas. Tiesiog ETT nagrinėjo nacionalinio teismo prašymą pateikti išaiškinimą konkrečiu atveju. Jeigu teismas būtų pripažinęs, kad tokios nuostatos prieštarauja konkurencijos teisės taisyklėms, tai nacionalinis teismas privalėtų padaryti tokią pat išvadą, o 81(3) dalyje numatytos išimties pritaikyti negalėtų. Kadangi išimčių teikimas buvo Komisijos monopolijoje, ETT neliko kitos išimties, kaip tik pripažinti nesant konkurencijos ribojimo. Tai paaiškina, jog šiuo sprendimu nenorima pasakyti, jog atliekant lyginamąją antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių analizę, reikia atsižvelgti ir į kitus teigiamus vartotojui padarinius.

Aukščiau pateikta analizė parodo, jog siekiant nustatyti ar susitarimas turi konkurencijos ribojimo padarinių, nėra reikalaujama atsižvelgti į neekonominius padarinius. Vadinasi, galima daryti pagrįstą išvadą, jog siekiant pritaikyti 81 straipsnio 1 dalį veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą, į neekonominius padarinius neturėtų būti atsižvelgiama. Tačiau lieka neatsakytas kitas klausimas: ar 81 straipsnio 1 dalis reikalauja atlikti prokonkurencinių ir antikonkurencinių padarinių lyginamąją analizę? Kaip jau buvo nagrinėta šiame darbe, EB teismų praktika šiuo klausimu yra nevienoda. Autoriaus vertinimu, visgi turėtų būti vadovaujamosi nuomone, jog lyginamoji analizė be 81 straipsnio 3 dalies nebūtų pagrįsta ir logiška. Tokia išvada yra grindžiama šiais argumentais:

1. Istorinės aplinkybės nulėmė EB teismų sąlyginę *rule of reason* taikymą.
2. Atliekant antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamąją analizę 81 straipsnio 1 dalyje, 3 dalis netektų savo funkcijos.
3. Išskiltų prokonkurencinių padarinių paskirstymo 81 straipsnio 1 ir 3 dalims problema.
4. Nesąžininga ir nepagrįsta nustatyti tokią didelę įrodinėjimo pareigą Komisijai ar kitai šaliai, siekiančiai įrodyti konkurencijos taisyklių pažeidimą.

Pirma, nepaisant besikeičiančios praktikos minėtu klausimu, EB teismų pozicijos dėl *rule of reason* taisyklės taikomumo gali būti pateisinamos istoriniais argumentais. Visi nagrinėti sprendimai, išskyrus *Metro SB-Grossmarkte* byloje, buvo priimti vadovaujantis EB steigimo sutarties 234 straipsniu¹²⁷, numatančiu preliminarių sprendimų pateikimą. Kadangi prašymai pateikti preliminarius išaiškinimus buvo pateikti prieš įsigaliojant

¹²⁷ *Cit. op. 4.*

Modernizavimo reglamentui¹²⁸, EB teismai neturėjo kitos galimybės, kaip tik aiškinant 81 straipsnio 1 dalį, įtraukti ir 3 dalies kriterijus. Nacionaliniai teismai ir nacionalinės konkurencijos institucijos tuo metu neturėjo teisių taikyti 3 dalyje įtvirtintos išimties, todėl EB teismams neinkorporavus 81 straipsnio 3 dalies į konkurencijos ribojimo sąvoką, nacionaliniai teismai būtų priversti susitarimus, kurie riboja konkurenciją, bet kartu ir teikia naudos vartotojams, pripažinti prieštaraujančiais konkurencijos taisyklėms. Tarkim, valstybės narės nacionaliniam teismui kyla teisės aiškinimo klausimas. Nacionalinis teismas kreipiasi į ETT dėl preliminaraus išaiškinimo. ETT nusprendžia, jog tam tikras susitarimas, apribojantis paralelinę prekybą, riboja ir konkurenciją. Tačiau šis susitarimas kartu turi ir pozityvių vartotojų gerbūviui padarinių. Jeigu ETT neatsižvelgtų į šiuos teigiamus padarinius ir nepateiktų apibendrinto išaiškinimo, jog susitarimas neriboja konkurencijos, nacionalinis teismas būtų priverstas priimti priešingą sprendimą, kadangi dispozicijos taikyti 81 straipsnio 3 dalį neturi. Ši praeityje veikusi sistema paaiškina *rule of reason* taisyklės apraiškas EB teismų praktikoje.

Antra, Komisijos nuomone, aiškinant, jog 81 straipsnio 1 dalyje privaloma atlikti prokonkurencinių ir antikonkurencinių padarinių analizę, 81 straipsnio 3 dalis netektų prasmės. Brenda Sufrin teigia, jog prokonkurencinių ir antikonkurencinių padarinių analizę atlikus 81 straipsnio 1 dalyje, 3 dalis galėtų būti taikoma tik susitarimams, kurie turi tikslą riboti konkurenciją ir atvejams, kuomet vartotojų gerbūvis yra didinamas dėl neekonominių priežasčių¹²⁹. Teleologiškai aiškinant 81 straipsnio tikslus bei įtvirtintą struktūrą, būtų loginė klaida teigti, jog 81 straipsnio 3 dalyje numatyta išimtis taikytina tik tikslo ribojimams. Tuo tarpu išimties taikymas dėl neekonominių klausimų yra taip pat diskutuotinas.

Nepaisant to, jog EB praktikoje yra buvę atvejų, kuomet sprendimas buvo pagrįstas neekonominės priežastimis¹³⁰, kažin ar tai yra teisinga praktika. Kaip teigia Assimakis P. Komninos, neekonominių aspektų taikymas 81 straipsnio 3 dalyje, nėra pateisinamas pačiu lingvistiniu šio straipsnio aiškinimu¹³¹. EB steigimo sutarties 81 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, jog 81 straipsnio 1 dalies nuostatos gali būti netaikomos susitarimams, kurie „padeda tobulinti prekių gamybą ir paskirstymą arba skatinti technikos ir ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda“. Anot

¹²⁸ *Cit. op.* 55.

¹²⁹ *Cit. op.* 28, p. 268.

¹³⁰ Europos Komisijos 1990 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje 91/38/EEC, *KSB/Goulds/Lowara/ITT* (1991), OL, L 019, paragrafas 27; Europos Komisijos 1992 m. sausio 14 d. sprendimas byloje 92/96/EEC, *Assurpol* (1992), OL, L 37, paragrafas 38.

¹³¹ Žr. KOMNINOS, P. A. Non-competition Concerns Resolution of Conflicts in the Integrated Article 81 EC. In *European Competition Law Annual*. 2004, No. 9.

Assimakis P. Komninos, šio straipsnio dalis suteikia išimtį konkurenciją ribojantiems susitarimams, kurie teikia naudos vartotojui, bet ne visai visuomenei. Todėl tokie argumentai kaip gyventojų užimtumas ir socialinė gerovė patys savaime negali būti priešastimi išimties pritaikymui¹³². Halil Rahman Basaran pritaria pastarajai nuomonei ir nagrinėdamas aplinkos apsaugos politikos poveikį 81 straipsnio 3 dalies taikymui pateikia naujų argumentų. Jis teigia, jog nepaisant to, kad aplinkosaugos padariniai gali turėti vertę rinkai, yra labai sunku ją apskaičiuoti, t.y. ne visą aplinkos apsaugos teikiamą naudą galima ekonomiškai įvertinti. Kai kuri nauda gali atsirasti tolimoje ateityje. Dėl šios priešasties antikonkurencinių padarinių lyginimas su nauda, kurią apibrėžti sudėtinga, gali iškreipti 81 straipsnio 1 ir 3 dalių taikymą¹³³. Okeoghene Odudu pateikia dar vieną argumentą, kodėl 81 straipsnio 3 dalyje neturėtų būti nagrinėjamos neekonominės priešastys¹³⁴. EB steigimo sutarties nuostatų, reglamentuojančių EB gyventojų užimtumą, aplinkos apsaugą, socialinę gerovę, aiškinimo funkcija yra nustatyta EB teismams¹³⁵, o aplinkosaugos, socialinė, kultūrinė politika formuoja visa EB, bet ne atskiros valstybės narės. Valstybių narių ir visos EB interesai ne visuomet sutampa. Todėl valstybių narių nacionalinės konkurencijos institucijos ir teismai, taikydami 81 straipsnio 3 dalį, gali daryti įtaką visos EB politikos formavimui. O tai nebūtų pateisinama EB steigimo sutarties 2 ir 3 straipsnių ir EB teisės viršenybės principo prasme. Taigi atmetus galimybę neekonominius padarinius nagrinėti 81 straipsnio 3 dalyje, liktų tik išimties taikymas susitarimams, kurie turi tikslą riboti konkurenciją. Tačiau tokia išvada nebūtų pagrįsta nei EB teismų praktika, nei lingvistiniu ir sisteminiu 81 straipsnio aiškinimu.

Trečia, nustačius balansavimo būtinumą, būtų susipainiotos 81 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies funkcijos. Taptų neaišku į kuriuos teigiamus padarinius reikėtų atsižvelgti taikant 81 straipsnio 1 dalį, o į kuriuos – 3 dalį. Beverley Robertson teigia¹³⁶, jog tokiu atveju reikėtų ieškoti alternatyvų: paskirstant skirtingų padarinių nustatymą kiekvienai straipsnio daliai. Pavyzdžiui, vadovaujantis Komisijos gairėmis¹³⁷, kuriose nustatoma jog 81 straipsnio 1 dalies draudimas taikomas, kai yra neigiamas poveikis konkurencijos rinkoje parametrams, tokiems kaip kaina, gamybos apimtys, produkto kokybė, produkto įvairovė ir naujovės, šiuos padarinius analizuoti 1 dalyje, o kitus – 3 dalyje. Vadovaujantis

¹³² *Ibid.*

¹³³ Žr. BASARAN, R. H. How Should Article 81 EC Address Agreements That Yield Environmental Benefits. In *European Competition Law Review*. 2006, No. 27(9), p. 479-484.

¹³⁴ Žr. ODUDU, O. Article 81(3), Discretion and Direct Effect. In *European Competition Law Review*. 2002, No. 23(1), p. 17-26.

¹³⁵ *Cit. op.* 4, 220 straipsnis.

¹³⁶ Žr. ROBERTSON, B. What is a Restriction of Competition? The Implications of the CFI's Judgement in O2 Germany and the Rule of reason. In *European Competition Law Review*. 2007, No. 28(4), p. 252-263.

¹³⁷ *Cit. op.* 11, paragrafas 16.

Beverly Robertson, tiek antikonkurenciniai, tiek prokonkurenciniai padariniai, susiję su kaina, gamybos apimtimi, produkto kokybe, įvairove ir naujovėmis, turėtų būti analizuojami ir lyginami 81 straipsnio 1 dalyje. Autoriaus požiūriu toks pasiūlymas negalėtų būti tinkamas dėl vienos priežasties. Jeigu pripažintume, jog padariniai, susiję su kaina, gamybos apimtimi, produkto kokybe, įvairove ar naujovėmis, vertinami 1 dalyje, tai šių prokonkurencinių padarinių vertinimo negalėtume atlikti analizuojant tikslo ribojimus. Jeigu ūkio subjektai sudaro susitarimą, ribojantį paralelinę prekybą ne inovaciniuose sektoriuose, kuris yra laikomas *per se* pažeidimu ir kur antikonkurenciniai padariniai yra preziumuojami, dar nereiškia, kad toks susitarimas negali turėti prokonkurencinių padarinių, pasireiškiančių kainoje, gamybos apimtyje, prekių kokybėje, įvairovėje ir naujovėse. Tačiau priėmus B. Robertson nuomonę, į šiuos prokonkurencinius padarinius nebūtų galima atsižvelgti taikant 81 straipsnio 3 dalį, nes pastarųjų analizę reikėtų atlikti 1 dalyje. Tinkamas pavyzdys būtų *Consten and Grundig* byla. Nepaisant to, jog suteikus absoliučią teritorijos apsaugą, buvo nustatytas tikslą riboti konkurenciją, susitarimas taip pat padidino prekių įvairovę, padidėjus konkurencijai tarp skirtingų prekių ženklų gamintojų. Tuo tarpu neatsižvelgti į šiuos pasikeitimus rinkoje būtų nepagrįsta dėl aukščiau darbe minėtų priežasčių. Taip pat B. Robertson siūlo kitą alternatyvą – 81 straipsnio 3 dalyje analizuoti neekonominius padarinius vartotojų gerbūviui. Tačiau, kaip jau buvo minėta, toks aiškinimas būtų nepagrįstas.

Ketvirta, anot R. Nazzini, 81 straipsnio 1 dalis turi drausti tokius susitarimus, kurie mažina vartotojo gerbūvį¹³⁸. Jis teigia, jog EB steigimo sutarties analizė rodo, jog konkurencijos taisyklių tikslas, ypač 81 straipsnio, yra vartotojų apsauga. Kadangi 81 straipsnio 1 dalis nustato draudimą, tai ji turi drausti tai, kas „kenkia“ minėtam tikslui. R. Nazzine daro išvadą, jog susitarimas, kuris didina vartotojų gerbūvį neturėtų būti draudžiamas, priešingu atveju tai prieštarautų EB iškeltiems tikslams. Jeigu nebūtų atliekama antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamoji analizė, tai nebūtų galima nustatyti ar galutinio vartotojo gerbūvis sumažėjo ar padidėjo. Tokiu atveju galėtume sukurti situaciją, kuomet yra draudžiamas susitarimas, didinantis vartotojo gerbūvį. Tačiau reikėtų pažymėti, jog autoriaus nuomone, šioje teorijoje yra tam tikrų trūkumų. Pripažintina, jog yra galimas ir kitas 81 straipsnio interpretavimas nepažeidžiant esminio konkurencijos tikslo. Kaip ir teigia R. Nazzine, 81 straipsnio tikslas yra galutinio vartotojo apsauga. Tačiau savo analizėje jis neakcentuoja, jog būtent viso 81 straipsnio, t.y. 1, 2 ir 3 dalių tikslas yra vartotojų apsauga. Autoriaus manymu, didžiausia problema

¹³⁸ Žr. NAZZINI, R. Article 81 EC Between Time Present and Time Past: a Normative Critique of "Restriction of Competition" in EU law. In *Common Market Law Review*. 2006, No. 43 (2), p. 497-536.

atsiranda siekiant nustatyti kiekvienos šalies įrodinėjimo pareigą. Pagal R. Nazzine išsakytą poziciją, Komisija ar bet kuri kita šalis, siekianti įrodyti, jog yra 81 straipsnio pažeidimas, privalo įvertinti ir antikonkurencinius, ir prokonkurencinius padarinius. Tokia pozicija būtų nepagrįsta dėl to, jog Komisija ar kita šalis, siekianti įrodyti konkurencijos teisės normų pažeidimą, objektyviai gali nežinoti tam tikrų susitarimo padarinių, kurie yra didinantys vartotojo gerbūvį. Tuo tarpu šalis, sudaranti susitarimą, puikiai žino, kokie teigiami padariniai kyla dėl šio susitarimo. Be to, būtų pažeistas sąžiningumo principas, jeigu visų aplinkybių įrodinėjimo pareiga būtų nustatyta tik vienai šaliai.

Taigi visos šios priežastys rodo, jog nei Komisija, nei EB teismai, netgi sisteminė EB steigimo sutarties analizė nepripažįsta antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamosios analizės 81 straipsnio 1 dalyje. Galima daryti išvadą, jog susitarimas, ribojantis paralelinę prekybą, pateks į 81 taikymo ribas, jeigu įvertinus visas aplinkybes, vartotojo gerbūvis bus mažesnis, nei buvo prieš susitarimo sudarymą. Galutinio vartotojo gerbūvio samprata apima tik ekonominius kriterijus, tokius kaip mažesnė prekių kaina, didesnis prekių pasirinkimas, gerėjanti prekių kokybė, didėjanti įvairovė, naujovės ir visi kiti ekonominiai faktoriai. Tuo tarpu neekonominiai kriterijai į galutinio vartotojo gerbūvio sąvoką neįeina. Autoriaus vertinimu, svarbu yra išsiaiškinti terminologiją, kuri atskleis tikslią viso 81 straipsnio veikimo schemą. Taigi, 81 straipsniui yra svarbios dvi sąvokos: a) *vartotojo gerbūvio sumažėjimas*; b) *vartotojo gerbūvio padidėjimas*. Kitaip tariant, viso 81 straipsnio tikslas yra uždrausti vartotojo gerbūvio sumažinimą ir leisti jo padidinimą. Tuo tarpu 81 straipsnio 1 dalis ir 3 dalis skirtos šiuos rezultatus pasiekti. Šios dalys rodo įrodinėjimo pareigų tarp šalių paskirstymą. 81 straipsnio 1 dalis draudžia susitarimus ir veiksmus, kurie *mažina* vartotojo gerbūvį. Sąvoka *mažinti* reiškia, jog yra konstatuojami antikonkurenciniai padariniai, kurie tam tikru būdu mažina vartotojo gerbūvį. Pavyzdžiui, sudaromas paralelinės prekybos ribojimo susitarimas ir yra sumažinama konkurencija tarp to paties prekės ženklo gamintojo. Tam tikrais atvejais, kuomet yra konstatuojamas vartotojo gerbūvio *mažinimas*, tai nustatomas ir jo *sumažėjimas*. Tarkim, kaltinama šalis neįrodo 81 straipsnio 3 dalies sąlygų. Tačiau konstatavus vartotojo gerbūvio *mažinimą*, gali būti nustatytas galutinio vartotojo gerbūvio *padidėjimas*. Pavyzdžiui, šalis įrodo, jog susitarimas, ribojantis paralelinę prekybą, turi prokonkurencinių padarinių, kurie legalizuoja susitarimą.

Apibendrinus išvadas, autoriaus įsitikinimu, konkurencijos ribojimo sąvoka yra vienoda tiek susitarimams, kurie turi tikslą riboti konkurenciją, tiek susitarimams, kurie turi tokius padarinius. Šis konstatavimas yra svarbus dėl to, kad autoriaus siūlomas

paralelinės prekybos ribojimo teisinis reglamentavimas skiriasi, priklausomai nuo ūkio šakos. Nepaisant to, jog autoriaus vertinimu, vieni veiksmai, ribojantys paralelinę prekybą, turėtų būti laikomi turintys tikslą riboti konkurenciją, o dėl kitų veiksmų, pasireiškiančių inovaciniuose sektoriuose, reikėtų išsamios ekonominės analizės atlikimo, konkurencijos ribojimo samprata yra vienoda ir apima tik antikonkurencinius padarinius. Skirtumas yra tas, jog esant paralelinės prekybos ribojimui ne inovaciniuose sektoriuose, antikonkurenciniai padariniai yra preziumuojami. Šalis, kaltinama konkurencijos ribojimu, gali išvengti 81 straipsnio 1 dalies taikymo, įrodžiusi esant 81 straipsnio 3 dalies sąlygoms. Tuo tarpu kai susitarimas, ribojantis paralelinę prekybą, yra sudaromas inovatyviame sektoriuje, Komisija ar kita šalis, siekianti nustatyti konkurencijos ribojimą, privalo įrodyti antikonkurencinius padarinius, t.y. kad ūkio subjektų veiksmai *mažina* galutinio vartotojo gerbūvį. Be to ūkio subjektas tokiu atveju turi teisę pasinaudoti bendrąja išimtimi. Netgi įrodžius konkurenciją ribojančius padarinius, ūkio subjektas turi teisę įrodinėti 81 straipsnio 3 dalies sąlygų egzistavimą, t.y. kad susitarimas *didina* galutinio vartotojo gerbūvį. Bet kokiu atveju, atliekant lyginamąją antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamąją analizę, autoriaus įsitikinimu, turėtų būti vadovaujamosi galutinio vartotojo interesais. Tuo atveju, kai susitarimas, ribojantis paralelinę prekybą, pažeidžia ir kartu gina galutinio vartotojo interesus, prioritetas turėtų būti teikiamas tiems, kurie yra ilgalaikiai.

IV. IŠVADOS

1. Integracinio tikslo ypatinga svarba praeityje turėjo didelės įtakos 81 straipsnio taikymo sąlygų interpretavimui veiksams, ribojantiems paralelinę prekybą. Tiek EB teismų praktika, tiek Komisijos sprendimai šiuos veiksmus laikė turinčiais tikslą riboti konkurenciją. Tačiau, keičiantis EB teismų praktikai, mažėjant integracinio tikslo reikšmei, anksčiau suformuotas požiūris į veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą, nebeatitinka dabartinės situacijos. Prezumpcijos, jog integracinio tikslo pažeidimas vienareikšmiškai reiškia ir vartotojo gerbūvio mažinimą, paneigimas bei konkurencijos teisės esminio tikslo identifikavimas taip pat atskleidė poreikį keisti dabartinį teisinį paralelinės prekybos ribojimo reglamentavimą.
2. Horizontaliesiems susitarimams esant daug pavojingesniems ir sunkesniems, pagrįsta yra svarstyti tik vertikaliųjų susitarimų taisyklių keitimo alternatyvas. Dabartinio teisinio reglamentavimo palikimas ar radikalus jo keitimas nėra tinkamos priemonės paralelinės prekybos, kaip esminio integracinio tikslo įgyvendinimo elemento, teisinį sureguliovimą priderinti prie besikeičiančių rinkos sąlygų. Vienas tinkamiausių būdų tai padaryti, paralelinės prekybos reglamentavimą nustatyti atsižvelgiant į tai, kokio pobūdžio rinkoje ji yra vykdoma. Susitarimams, kurie riboja paralelinę prekybą inovacinėje rinkoje, turėtų būti nustatytas specifinis teisinis reglamentavimas, kuomet 81 straipsnio 1 dalis gali būti pritaikyta, įrodžius konkurenciją ribojančius padarinius. Tuo tarpu visi kiti susitarimai, ribojantys paralelinę prekybą, būtų laikomi *per se* pažeidimais.
3. EB teismų dviprasmiški sprendimai ir kai kurių mokslininkų nuomonės, jog antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamoji analizė turi būti atliekama 81 straipsnio 1 dalyje, sukėlė neaiškumo aiškinant konkurencijos

ribojimo sąvoką. Visgi istorinė situacija, kurioje buvo priimti minėti sprendimai, lingvistinė ir sisteminė EB steigimo sutarties analizė, konkurencijos teisės tikslų identifikavimas ir 81 straipsnio 1 ir 3 dalies funkcijų nustatymas paneigia *rule of reason* egzistavimą 81 straipsnio 1 dalyje.

4. Konkurencijos ribojimo sąvoka turi būti nustatoma atsižvelgiant į konkurencijos teisės tikslus, o esant šių tikslų konfliktui – į esminį siekį – galutinio vartotojo gerbūvio didinimą. Konkurencijos ribojimo sąvoka nėra skirtingai suvokiama nagrinėjant susitarimus, turinčius tikslą riboti konkurenciją ar turinčius tokius padarinius. Konkurencijos ribojimo sąvoka nereikalauja atlikti antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamosios analizės. Iš to darytina išvada, jog 81 straipsnio 1 dalis draudžia susitarimus, kurie *mažina* vartotojo gerbūvį. Pritaikius 81 straipsnio 3 dalį, yra nustatoma ar dėl susitarimo, sudaryto tarp ūkio subjektų, įvyko konkurencijos *sumažėjimas* ar *padidėjimas*. Tai reiškia, jog viso 81 straipsnio „rūpestis“ yra galutinio vartotojo gerbūvio sumažėjimas.

V. LITERŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės aktai

2. 1957 m. Europos Bendrijos steigimo sutartis, Roma, (OL, 2006 C 321).
3. 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose įgyvendinimo (OL, 2003 L 1/1).
4. 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2790/1999 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikaliųjų susitarimų ir suderintų veiksmų grupėms (OL, 1999 L-336/21).
5. Komisijos pranešimas. Paaiškinimai dėl Sutarties 81 ir 82 straipsniuose naudojamos sąvokos „poveikio prekybai“ (OL, 2004 C 101/81).
6. Komisijos komunikatas. Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairės (OL, 2004 C 101/08).
7. Komisijos pranešimas dėl nedidelės svarbos susitarimų, kurie nežymiai riboja konkurenciją pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalį (*de minimis*) (OL, 2001 C 368/07).
8. Komisijos pranešimas. Vertikaliųjų apribojimų gairės (OL, 2000 C 291/01).
9. Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (OL, 1997 C 372/03).

2. Specialioji literatūra

1. ACHOLONU – BORUC, K. *Enquiry regarding parallel trade* [elektroninis paštas]. Warsaw: Office of Competition and Consumer Protection, 2008 m. balandžio 1 d., 17:22. Asmeninis pranešimas. Prieiga per internetą: <bip@uokik.gov.pl>.
2. AOYAGI, Y. *Free movement Rules and Competition Law: Regulating the Restrictions on Parallel Importation of Trade Marked Goods* [interaktyvus]. [Tokyo]: Institute of Intellectual Property, 2007 [žiūrėta: 2008 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iip.or.jp/e/summary/pdf/detail2006/e18_23.pdf>.
3. BASARAN, R. H. How Should Article 81 EC Address Agreements That Yield Environmental Benefits. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2006, No. 27(9), [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], p. 479-484. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
4. BERNATHOVA, A. *Enquiry regarding parallel trade* [elektroninis paštas]. Bratislava: Antimonopoly Office of Slovak Republic, 2008 m. kovo 18 d., 11:44. Asmeninis pranešimas. Prieiga per internetą: <bernathova@antimon.gov.sk>.
5. BROBERG, M.; ir JAKOBSEN, P. S. The Concept of Agreement in Article 81 EC: on the Manufacturers' Right to Prevent Parallel Trade within the European Community. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2002, No. 23(3) [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], p. 127-141. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
6. Commission Communiqué. *A Single Market for 21st century Europe* [interaktyvus]. [Briuselis]: EU Press Release, 2007 [žiūrėta: 2008 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/475&format=HTML&aged=0&language=EN>>.
7. DANZON P. M. The Economics of Parallel Trade. In *Pharmacoeconomics* [interaktyvus]. 1998, No. 13(3), [žiūrėta: 2008 m. balandžio 7 d.], p. 293-304. Prieiga per internetą: <http://hc.wharton.upenn.edu/danzon/PDF%20Files/Economics%20of%20Parallel%20Trade_Mar98%20PharmacoEcon.pdf>.
8. DANZON, P. M. *Differential Pricing: Reconciling R&D, IP and Access*: presentation [interaktyvus]. WTO: 2001, [žiūrėta: 2008 m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/info_e/search_results_e.asp?SearchItem=parallel%20trade>.

9. ECCLES, R. Parallel Exports in the Pharmaceuticals Sector: Taking Nothing For Granted. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2007, No. 28(2), [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], p. 134-142. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
10. ESTONIAN COMPETITION BOARD. Annual Report 2006. In *International Bar Association's Global Competition Forum* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta: 2008 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.globalcompetitionforum.org/europe.htm#estonia>>.
11. *Europiečiai pasiryžę gauti daugiau naudos iš ekonominės integracijos*: Komisijos Pirmininko Jose Manuel Barroso 2007 m. balandžio 20 d. Kalba. *EU Press Release* [interaktyvus]. Briuselis [žiūrėta: 2008 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/news/business/070420_1_lt.htm>.
12. GREAVES, R. *Competition Law*. Burlington: Dartmouth Publishing Company, 2003. ISBN: 0-7546-2117-0.
13. HAYS, T. *Parallel Importation under European Union Law*. London: Sweet and Maxwell, 2004. ISBN 0-421-86300-5.
14. JONES, A.; ir SUFRIN, B. *EC Competition Law*. Third Edition. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-929904-1.
15. KALLAUGHER, J.; ir WEITBRECHT, A. Articles 81 and 81 EC in 2006: the Year in Review. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2007, No. 28(5) [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], psl. 316-324. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
16. KEELING, D. T. *Intellectual Property Rights in EU Law*. New York: Oxford University Press, 2003. ISBN 0198259182.
17. KILLICK, J. Parallel Trade in Europe – the Tide is Turning. In *Brussels Legal* [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta: 2008 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.brusselslegal.eu/law/competition-law/parallel-trade-in-europe---the-tide-is-turning.html>>.
18. KOMNINOS, P. A. Non-competition Concerns Resolution of Conflicts in the Integrated Article 81 EC. In *European Competition Law Annual* [interaktyvus]. 2004, No. 9 [žiūrėta: 2008 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iue.it/RSCAS/Research/Competition/2004/200409-compet-Komninos.pdf>>.

19. LEJA, A. *Enquiry regarding parallel trade* [elektroninis paštas]. Rīga: Competition Council, 2008 m. kovo 26 d., 09:57. Asmeninis pranešimas. Prieiga per internetą: <aiva.leja@competition.lv>.
20. LIUKAITYTĒ, J. *Paralelinis importas ir intelektinės nuosavybės teisės*: magistro darbas. Vilniaus universitetas Teisės fakultetas civilinės teisės ir civilinio proceso katedra: 2006, Reg. Nr. 42.
21. MANZINI, P. The European Rule of Reason – Crossing the Sea of Doubt. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2002, No. 23(8), [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], p. 392-399. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
22. MARSDEN, P. Consumer Detriment and its Application in EC and UK Competition Law. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2006, No. 27(10), [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], p. 569-585. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
23. MASKUS, K. E.; ir CHEN, Y. *Vertical Price Control and Parallel Imports* [interaktyvus]. [USA]: Blackwell Publishing, 2004 [žiūrėta: 2008 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: <[http://wbln0018.worldbank.org/research/workpapers.nsf/0/c36b5a43b69c9c47852569690050bf33/\\$FILE/wps2461.pdf](http://wbln0018.worldbank.org/research/workpapers.nsf/0/c36b5a43b69c9c47852569690050bf33/$FILE/wps2461.pdf)>.
24. NAZZINI, R. Article 81 EC Between Time Present and Time Past: a Normative Critique of "Restriction of Competition" in EU law. In *Common Market Law Review*. 2006, No. 43(2), p. 497-536.
25. ODUDU, O. Article 81(3), Discretion and Direct Effect. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2002, No. 23(1), [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], p. 17-26. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
26. OECD (Organization for Economic Co-operation and Development): Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs Trade Directorate. *Synthesis Report on Parallel Imports* [interaktyvus]. S.l.: OECD, 2002 [žiūrėta: 2008 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.oecd.org/olis/2002doc.nsf/LinkTo/NT00002A72/\\$FILE/JT00128903.PDF](http://www.oecd.org/olis/2002doc.nsf/LinkTo/NT00002A72/$FILE/JT00128903.PDF)>.
27. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Czech Republic 2004. In *International Bar Association's Global Competition Forum* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta: 2008 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.globalcompetitionforum.org/europe.htm# czech>>.
28. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Romania 2005. In *International Bar Association's Global*

- Competition Forum* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta: 2008 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.globalcompetitionforum.org/europe.htm#Romania>>.
29. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Poland Annual Report 2004/05. In *International Bar Association's Global Competition Forum* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta: 2008 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.globalcompetitionforum.org/europe.htm#Poland>>.
30. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD Annual Reports: Poland Annual Report 2003/04. In *International Bar Association's Global Competition Forum* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta: 2008 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.globalcompetitionforum.org/europe.htm#Poland>>.
31. Office for Competition and Consumer Protection. Annual report on OCCP's activities in 2004. In *International Bar Association's Global Competition Forum* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta: 2008 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.globalcompetitionforum.org/europe.htm#Poland>>.
32. PALANGKARAYA, A.; ir YONG, J. *Parallel Imports, Market Size and Investment Incentive* [interaktyvus]. [Melbourne]: The University of Melbourne, 2006 [žiūrėta: 2008 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.law.unimelb.edu.au/ipria/publications/workingpapers/2006/IPRIAWP%2014.06.pdf>>.
33. REY, P. *The Impact of Parallel Imports on Prescription Medicines* [interaktyvus]. S.l.: University of Toulouse, 2003 [žiūrėta: 2008 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cepr.org/meets/wkcn/6/6613/papers/Rey.pdf>>.
34. RYAN, M. *Gray Markets, Intellectual Property Rights, and Trade Agreements in the International Marketplace* [interaktyvus]. [Atlanta, USA]: s.n., 2006 [žiūrėta: 2008 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cherry.gatech.edu/t2s2006/papers/ryan-3003-2-T.pdf>>.
35. ROBERTSON, B. What is a Restriction of Competition? The Implications of the CFI's Judgement in O2 Germany and the Rule of reason. In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2007, No. 28(4) [žiūrėta: 2008 m. kovo 13 d.], psl. 252-263. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
36. SARAI, J. *Enquiry regarding parallel trade* [elektroninis paštas]. Budapest: Hungarian Competition Authority, 2008 m. kovo 20 d., 16:27. Asmeninis pranešimas. Prieiga per internetą: <SARAI.Jozsef@gvh.hu>.

37. SCHOONVELD, E. *Market segmentation and International Price Referencing: presentation* [interaktyvus]. WTO: 2001, [žiūrėta: 2008 m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/hosbjour_presentations_e/36schoonveld_e.pdf>.
38. SKERSYTĖ, I. *Vertikaliųjų susitarimų reguliavimas pagal EB konkurencijos teisę*: magistro darbas. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto civilinės teisės ir civilinio proceso katedra: 2006, Reg. Nr. 81.
39. STOTHERS, CH. Parallel Trade and Free Trade Agreement. In *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2006: Oxford University Press, vol. 1, no. 9.
40. SZYMANSKI, S.; ir VALLETTI TOMMASO, M. Parallel Trade, Price Discrimination, Investment and Price Gaps. In *Journal of Economic Literature (JEL) codes* [interaktyvus]. 2005, [žiūrėta: 2008 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www3.imperial.ac.uk/pls/portallive/docs/1/46201.PDF>>.
41. TASA, K. *Enquiry regarding parallel trade* [elektroninis paštas]. Tallinn: Estonian Competition Board, 2008 m. kovo 27 d., 10:13. Asmeninis pranešimas. Prieiga per internetą: <Katrinn.tasa@konkurentsiamet.ee>.
42. WHISH, R. *Competition Law*. Fifth Edition. New York: Oxford University Press, 2005. ISBN-13: 978-0-406-95950-8.

3. Praktinė medžiaga

1. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 13 d. sprendimas byloje C-74/04 P., *Volkswagen AG v Commission* (2006), ECR I-06585.
2. Europos Teisingumo Teismo 2002 m. vasario 19 d. sprendimas byloje C-309/99, *J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* (2002), ECR I-1577.
3. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje C-41/90, *Höfnér and Elser v macrotron GmbH* (1991), ECR I-1979.
4. Europos Teisingumo Teismo 1991 vasario 28 d. sprendimas byloje C-234/89, *Stergios Delimitis v Henninger Bräu AG* (1991), ECR I-00935.
5. Europos Teisingumo Teismo 1990 m. sausio 11 d. sprendimas byloje C-277/87, *Sandoz prodotti farmaceutici SpA v. European Commission* (1990), ECR I-00045.

6. Europos Teisingumo Teismas 1986 m. sausio 28 d. sprendimas byloje 161/84, *Pronuptia de Paris GmbH v Pronuptia de Paris Irmgard Schillgallis* (1986), ECR 00353.
7. Europos Teisingumo Teismo 1985 m. rugsėjo 17 d. sprendimas sujungtose bylose 25 ir 26/84, *Ford - Werke AG and Ford of Europe Inc. v Commission of the European Communities* (1985), ECR 02725.
8. Europos Teisingumo Teismo 1977 m. spalio 25 d. sprendimas byloje 26/76, *Metro SB-Grossmarkte GmbH & Co KG v. Commission* (1977), ECR 01875.
9. Europos Teisingumo Teismo 1972 liepos 14 d. sprendimas byloje 48-69, *Imperial Chemical Industries Ltd. v Commission of the European Communities* (1972), ECR 619.
10. Europos Teisingumo Teismo 1969 m. liepos 9 d. sprendimas byloje 5/69, *Franz Völk v. S.P.R.L. Ets J. Vervaecke* (1969), ECR 295.
11. Europos Teisingumo Teismo 1966 m. liepos 13 d. sprendimas sujungtose bylose 56 ir 58-64, *Établissements Consten S.à.R.L. and Grundig-Verkaufs-GmbH v Commission* (1966), ECR 299.
12. Europos Teisingumo Teismo 1966 m. birželio 30 d. sprendimas byloje 56/65, *Société Technique Minière (L.T.M.) v Maschinenbau Ulm GmbH (M.B.U.)* (1966), ECR 00235.
13. Pirmosios instancijos Teismo 2006 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje T-168/01, *GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission* (2006), ECR II-04987.
14. Pirmosios instancijos Teismo 2000 spalio 26 d. sprendimas byloje T-41/96, *Bayer AG v Commission of the European Communities* (2000), ECR II-3383.
15. Pirmosios instancijos Teismo 2000 m. liepos 6 d. sprendimas byloje T-62/98, *Volkswagen AG v Commission* (2000), ECR II-02707.
16. Pirmosios instancijos Teismo 1998 m. liepos 7 d. sprendimas byloje T-65/98, *Van den Bergh Foods Ltd v Commission of the European Communities* (1998), ECR II-02641.
17. Pirmosios instancijos Teismo 1996 m. liepos 11 d. sprendimas byloje T-528/93, *Metropole Television SA v. Commission* (1996), ECR II-649.
18. Europos Komisijos 2006 m. gruodžio 18 d. apeliacinis skundas byloje C-513/06 P, *GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission* (2006), OL, C 42/13.
19. Europos Komisijos 2003 m. liepos 16 d. sprendimas byloje COMP/37.975 PO/*Yamaha*, (2003).

20. Europos Komisijos 1998 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-306/96, *Javico International and Javoco AG v. Yves Saint Laurent Parfums SA*, (1998), ECR I-01983.
21. Europos Komisijos 1992 m. spalio 30 d. sprendimas byloje C(2002) 4072, *Nintendo* (2002), OL, L 255/33.
22. Europos Komisijos 1992 m. sausio 14 d. sprendimas byloje 92/96/EEC, *Assurpol* (1992), OL, L 37.
23. Europos Komisijos 1991 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje 91/335/EEC, *Vincent Gosme, SA v. Distribution Martell Piper SA* (1991), OL, L 185.
24. Europos Komisijos 1990 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje 91/38/EEC, *KSB/Goulds/Lowara/ITT* (1991), OL, L 019.
25. Konkurencijos tarybos 2001 m. gegužės 18 d. nutarimas dėl „Mažeikių nafta“ ir naftos produktais prekiaujančių ūkio subjektų veiksmų atitikimo konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimus, Nr. 8/b.

4. Travaux preparatoires

1. Commission. White Paper on modernisation of the rules implementing Articles 81 and 82 of the EC Treaty (formerly Articles 85 and 86 of the EC Treaty) (OJ, 1999 C132/1).
2. Commission, Communication of 20 April 2004, A Pro-active Competition Policy for a Competitive Europe. COM/2004/0293. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0293:FIN:EN:PDF>>.

VI. SANTRAUKA

EB teismai ir Komisija tiek praeityje, tiek šiuo metu visus veiksmus, ribojančius paralelinę prekybą, laiko *per se* pažeidimais. Tokį EB institucijų požiūrio suformavimą paaiškina siekis įgyvendinti svarbiausią EB tikslą – bendrosios rinkos sukūrimą. Tačiau mažėjanti integracinio tikslo reikšmė, sudėtingėjantis šio ir galutinio vartotojo gerbūvio didinimo tikslų santykis, neišvengiamai nulėmė požiūrio į paralelinę prekybą ribojančius veiksmus, keitimąsi. Pirmosios instancijos Teismo sprendimas *GlaxoSmithKline* byloje buvo pirmasis akivaizdus precedentas naujo požiūrio formavime. Nepaisant teismo konstatavimo, jog paralelinės prekybos ribojimas ne visuomet reiškia, kad yra ir konkurencijos ribojimo tikslas, autoriaus įsitikinimu, teismas galėjo išplėtoti konkurencijos ribojimo sąvoką. Autoriaus nuomone, paralelinės prekybos ribojimo teisinis reglamentavimas turėtų būti keičiamas. Paralelinę prekybą ribojantys veiksmai, atlikti inovaciniuose sektoriuose, neturėtų būti laikomi *per se* pažeidimu. Tuo tarpu visų kitų veiksmų teisinio reguliavimo keisti nereikėtų. Inovacinius sektorius reikėtų apibrėžti vadovaujantis patiriamų išlaidų tyrimams ir inovacijoms rodikliu, t.y., jeigu 30 procentų viso produkto kainos yra skiriama vystymui ir tyrimams, tokia ūkio šaka laikytina inovatyvia. Padarius išvadą, jog ne visi paralelinę prekybą ribojantys veiksmai turėtų būti laikomi tikslo ribojimais, svarbu išaiškinti konkurencijos ribojimo sąvoką. EB teismų dviprasmiški sprendimai, jog antikonkurencinių ir prokonkurencinių padarinių lyginamoji analizė turi būti atliekama 81 straipsnio 1 dalyje, sukėlė neaiškumo aiškinant konkurencijos ribojimo sąvoką. Tačiau istorinė situacija, kurioje buvo priimti minėti sprendimai, lingvistinė ir sisteminė EB steigimo sutarties analizė, konkurencijos teisės tikslų identifikavimas ir 81 straipsnio 1 ir 3 dalies funkcijų nustatymas paneigia būtinybę atlikti lyginamąją analizę 81 straipsnio 1 dalyje. Konkurencijos ribojimo sąvoka turi būti nustatoma, atsižvelgiant į esminį konkurencijos teisės tikslą – galutinio vartotojo gerbūvį.

VII. SUMMARY

The Application of the EC Competition Rules to Acts Restraining Parallel Trade

EU courts and the Commission hold that all agreements which restrict parallel trade are *per se* infringement. This kind of attitude was formulated subject to the implementation of the ultimate objective of the EU – single market objective. But the receding significance of the single market objective and advanced relationship between the single market objective and the final consumer objective determined the change of this attitude. The decision of the First Instance Court in *GlaxoSmithKline* case was the first and evident precedent in formulation of the new attitude. Despite the court's statement that not all the agreements which restrict parallel trade have as their object the restriction of competition, in the author's point of view the court might have explicated the concept of the restriction of competition. The author considers that the attitude to the restrictions of parallel trade should be changed. The agreements restricting parallel trade in the innovative sectors should not be regarded as *per se* infringements. Whereas the agreements restricting parallel trade which are not concluded in the innovative sector should be regarded as *per se* infringements. The innovative sectors should be determined subject to the rate of the expenses which the undertaking sustains to make innovative decisions. For instance if the expenses for research and development are 30 or even more percent of the total product, the sector might be determined as innovative. Besides these conclusions, it is also important to clarify the conception of the restriction of the competition. The equivocal decisions of the EU courts raised the confusion regarding the precise concept of the restriction of competition and it is still not clear if the *rule of reason* should be applied in the Article 81(1). But the historical situation, the linguistic and systematic analysis, the identification of the competition law objectives and the determination of the Article's 81

functions denied the necessity to apply the *rule of reason*. The concept of the restriction of competition must be determined subject to the ultimate objective of the competition law – the final consumer surplus.